

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICE A „ASTREI”

Anul II
N-rul 45

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș,
Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Numărul
Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 8 NOEMVRIE 1925

C U P R I N S U L :

- CHESTIUNI SOCIALE: Criza producției intelectuale . . . . . Vasile C. Osvadă
POLITICA EXTERNĂ: Înlăturarea dificultăților și acordul final N. Dașcovici
dela Locarno . . . . .
ÎNVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE: Universitatea din Cluj (Date sta- Onisifor Ghibu
tistice despre cei dintâi cinci ani de activitate ai ei) Dr P. Sergescu
PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Despre gândirea matematică . . Horia Trandafir
ACTUALITĂȚI: 1907 . . . . .
DISCUȚII LITERARE: Contribuții la biografia lui S. Micu- L. Ghergariu
Klain . . . . . N. Ghiulea
BULETINUL „ASTREI”: Organizarea tărânimii . . . . .
SCRISORI DIN PARIS: Ancheta morților misterioase. — Fas- Adrian Corbul
cinarea iubirei și a crimei. — Tresărirea subconștien-
tului. — Prestigiul forței brutale. — Moștenirea omu-
lui din caverne . . . . .
BIOPOLITICA: Cronica medico-socială: Organizarea Astrei Dr Aurel Voina
medicale și biopolitice. — Congresul de obstetrică,
ginecologie și urologie. — Dispensare pentru școlari.
SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ: Colaborarea știin- N. Ghiulea
țifică. — Modificări în taxele vamale — Agitația fabri-
canților de spirt. — Bunurile provenite dela state ina-
mice. — Comerțul și repausul duminical. — Curățenia
Bucureștilor. — Sporul de taxe pe căile ferate. — Iar
bilete de identitate. — O măsură umană. — Deflație?
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: † Baritonul Grigorie B. & B.
Teodorescu. — Teatru („Dispărut” de Bisson și Sylvol).
— Cărți, reviste, ziare (Ramuri) . . . . .
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: *Patriarhia românească. — Revistele din*
Basarabia. — Alegerile din Cehoslovacia. — Centenarul Academiei Maghiare. —
Problema originii omului. — Dispariția unei reviste. — Ecouri. — Bibliografie.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8
Abonamente: pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite.
In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

SOCIETATEA DE MAINE

REVISTĂ SOCIAL-ECONOMICĂ

Comitetul de direcție: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, Ioan Lupaș, Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea V. C. Osvadă și Ion Clopoțel.

Colaboratori: T. Albani, D. Antal, N. Bagdasar, Axente Banciu, A. P. Bănuș, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta, O. Boitoș, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea, dr. E. Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, Silviu Dragomir, I. Duma, A. Esca, Mircea Florian, I. Flueraș, Vladimir Ghidionescu, N. Hoiesescu, Ovidiu Hulea, dr. Daniil Ciugureanu, dr. Axente Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr. Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Jumanca, dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lațiu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing. Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simion Mehedinți, Ștefan Meteș, dr. Zaharia Munteanu, Teodor Neș, dr. Ion Nandriș, Sabin Opreanu, Zenovie Păclișanu, Horia Petra-Petrescu, Ecaterina Pitis, dr. Gh. Popovici, Septimiu Popa, Ghiță Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Pușcariu, Sextil Pușcariu, dr. Cornel Radu, I. Rem. Anselme, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr. Gh. Sglimbea, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban, G. Șerban, dr. Dom. Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, Petru Suciu, Const. Sudețeanu, inginer Șuluțiu, Gavril Todică, D. Tomescu, Isaia Totan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina, D. Voina, dr. Ion Voinea, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

Reprezentanți în provincie:

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan
Cernăuți: prof. dr. Vasile Gherasim
Arad: dr. Gh. Rusu și Laurențiu Luca
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaj: prof. Alex. Lupeanu și Ștefan Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: protop. Romul Popa
Lugoj: Pael Grecu, redacția „Cartea Satelor”
Timișoara: ziarist Octavian David și Valeriu Linca
Careii-mari: Ion Vida
Zălau: prof. Ghergariu

Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas (Tohanul-vechiu)
Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean
Târgul-Mureș: Traian Popa
Maramurăș: I. Bârlea și dr. V. Filipciuc
Mehadia: Coriolan Buracu
Hațeg: prof. Ștefan Gherman
Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa
Cohalm: protop. Emilian Stoica
Beiuș: protop. Petru E. Papp
Poiana-Sărată (Săcuime) pr. I. Rafiroiu
Săliște: prof. Alex. Iosif
Sighișoara: Șerban G. Șerban

În București: Gh. Vlădescu-Răcoasa
În Paris: Adrian Corbul.

În Roma: N. Buta.
În Berlin: N. Bagdasar.

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE — BRAȘOV

FABRICA DE PIELARIE
GHETE, CURELE
DE TRANSMISIE
PIELARIE FINA

**FRAȚII
RENNER**

& Co.

S. A. — C L U J

ADRESA TELEGRAFICA:
„DERMATA“

„Cartea Românească”
Societate Anonimă București
Capital Lei 50,000.000

Institut de arte Grafice, Editură și Librărie. Cărți didactice și literare, române și străine. Registre și furnituri de birou, rechizite de școală. Tipografie. Legătură, Steriotipie, Litografie, Turnătorie de litere, Cartonage. Confecțiuni de hârtie.

Secție specială de obiecte de artă, marochinerie, cristaluri, jucări, etc.

„Fotoglob” Atelier special de fotografie.

Direcțiunea: Bulev. Academiei 3-5,
București.

Magazine de desfacere și Ateliere grafice.

București: Bvd. Academiei 3-5, Cal. Moșilor 62-64 (Librăria Sfetea). Str. Șelari No. 12 (Librăria Joanițiu). Str. Paris No. 16 (Göbl-Rasidescu), Șoseaua Bonaparte No. 68-72.

SUCURSALE:

Cluj: Piața Unirii 7 și Calea Dorobanților No. 14-16
Timișoara: Str. Eugen de Savoia No. 7 și Strada Tepeș-Vodă No. 2.

Societatea Afiliată: „Cartea Românească din Valea Târnavei” S. A. Diciosânmărtin.

Se pot vindeca bolile de plămâni?

Această importantă chestiune

este tratată de autor, de Dr. med. Guttmann, și prim-medic al lui Finsenkuranstalt din Berlin, într-o broșură bogat ilustrată.

Această broșură o obține orice medic gratuit și fără taxă de porto prin firma:

PUHLMANN & Co., BERLIN D, Müggelstr. 25-25a

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

REDAȚIA:
PIAȚA UNIRII 8 - TELEFON 308
CLUJ, DUMINECĂ 8 NOV. 1925

Anul II Nrul 45
NUMĂRUL: LEI 12

Criza producției intelectuale

Să ne coborîm, pentru o clipă, în mijlocul *realităților* — fără reeditări de teorii și fără compilări de studii, cu concluzii și soluții *dorite*, după care am vrea să ne refugiem, ca să scăpăm de rigiditatea dată.

Creatorii, adevărații martiri ai progresului omenesc, își au bine fixată proprietatea lor *individuală*, din care nu-i poate evacua și pe care nu le-o poate expropria nici un fel de răutate, nici un fel de desinteres, nici un fel de legiferare și nici un fel de mizerie.

Dar adevărații creatori intelectuali, sunt atât de rari și atât de sus — încât nu-i poate jigni nici un fel de ocrotire socială. Ei merg pe drumul deschis de ei — purtând povara geniului sau a talentului lor — fără să ceară vreo organizare socială și mai puțin economică.

Coboriți în realitățile date, trebuie să ne împăcăm cu faptul — poate dureros pentru unii — că mulți sunt chemați, dar puțini aleși.

Mulțimea producătorilor intelectuali ca și producătorii materiali — sunt *oameni* de toate zilele, cu patimi și calități obicinuite — pentru a căror izbândă se cer organizări sociale și economice, ca să poată fi factori folositori prin producția lor — progresului obștesc.

Privite așa realitățile, date se impune constatarea:

Alături de criza producției economice, se manifestă tot mai mult criza producției intelectuale. Alături de falimentele comerciale și financiare — tot mai des se produc falimente de pe urma credințelor ideale, de pe urma muncii intelectuale. Aceste din urmă, nefiind înregistrate la tribunale și neavând intervenții de portărei — trec aproape neobservate.

Dar fac ravagii mult mai mari decât criza producției materiale.

Căci producția materială e sub-

ordonată producției intelectuale. Cerebralitatea a dat și plugul sistematic și mașina fabricii și produsele chimice și creațiile tehnice — cărora este supusă și care condiționează producția materială.

Concentrarea puterii de muncă cerebrală ne dă tuturor sintetizările științei și înălțările sufletești ale artei.

Trebuințele *omenesti* însă subordonează, la rândul lor, producția intelectuală — normală sau genială — bunului mers al producției materiale.

Această fatală reciprocitate să întrupează în realitățile date și provoacă, alături de crize economice, și crizele creației și producției intelectuale.

Dovezi nenumărate la îndemâna ori cui, cine vrea să le aibă — le constituie *posibilitățile de câștig* ale intelectualilor — față de *nevoile de cheltuieli* ale acelorași intelectuali.

Desechilibrul, pe fiecare zi mai chinător, stânjenește munca intelectuală, înouărează seninul preocupărilor idealiste — amenințând să omoare în fașă ori ce avânt — ca să se prelingă în șirurile întâi *oamenii zilei*, lipsiți de scrupule, care își precupețesc sufletul, de dragul avantajilor materiale, de o clipă.

E adevărat că suntem în plină debandadă în viața și acționările noastre economice și sociale — dar mai cumplită e criza prin care trece viața și producția noastră intelectuală. Criza noastră economică de acum e în funcție de guvern și de conjuncturi. *Dacă* în țară se muncește constient și mult — refacerea noastră e o chestiune de timp foarte scurt, mai ales că suntem fără agricolă.

Cu primejdii de mai lungă durată însă se conturează criza de azi a producției intelectuale — după-ce ravagiile acestei crize se vor afirma mai târziu, în generațiile, care acum *ar trebui* să se înarmeze pentru viață.

În fața acestui dublu dezastru, ce ne amenință — să coborîm în mijlocul *realităților*.

Să leșăm *creatorii* să-și ducă crucea geniului sau a talentului lor. Să cunoaștem noi mulțimea, de toate zilele, că trebuie să *muncim*, care cât putem și la ce ne pricepem realmente — ca să producem atât material cât și intelectual.

Să *eliminăm* politicianismul de profesie și reintronând domnia *ierarchiei valorilor* — să sprijinim cu toții *eliminarea profiturilor* — pentru-ca o sănătoasă producție economică să poată contribui la ieșirea cât mai grabnică din criza producției intelectuale, ajunsă la grea încercare prin inaniția de care suferă țara.

Dar în debandada morală de azi și în fața *mizeriei materiale*, în care sunt aruncați toți producătorii intelectuali — de unde pot sbucni pornirile generoase de muncă idealistă și altruiste? Bărbați de știință, cercetători ai rosturilor sociale, artiști și aproape toți muncitorii și producătorii intelectuali — n'au asigurată, de pe urma preocupărilor și produselor lor — nici cel puțin pâinea de toate zilele, pentru ei și pentru ai lor. Ultimul comisionar care abia știe să-și scrie numele câștige mai mult decât leafa unui profesor de universitatea sau decât venitul după munca sa ori căruia intelectual.

Or în astfel de situație e firesc să fim bântuiți, alături de criza economică și de criza producției intelectuale.

*

Ca să nu să risipească energii prin bănuiele, de gânduri rezervate, să cinstim o tradiție de muncă și de înălțare: să ne înșurim munca economică de îndrumare sub egida „Astrei“.

Vasile C. Osvadă

POLITICA EXTERNAO discuție ușoară: pactul renan.

INLĂTURAREA DIFICULTĂȚILOR ȘI ACORDUL FINAL DELA LOCARNO

În tratativele diplomatice dintr'o conferință unde au să se limpeziască numeroase puncte de neînțelegere între părți — fie ele două sau mai multe — fiecare își urmărește ținta accentuând asupra slăbiciunilor adversarului și sporind pretențiile, în unele chestiuni, spre a o ține mai ușor concesiuni într'alte.

Presiunea germană asupra Angliei și Franței.

Jocul Germaniei, la Locarno, față de Franța și Anglia, era foarte favorizat prin e agerarea rezistenței în cele două rezerve mai vechi pe care, după război le făcuse totdeauna diplomația germană, în materia siguranței europene: *garanția franceză pentru tratatele de arbitraj central-orientale*, cu Polonia și Cehoslovacia, precum și *refuzul de a accepta integral obligațiunile art. 16 din pactul Societății Națiunilor*.

Tratatele de alianță existente cu Polonia și Cehoslovacia puneau Franța într'o situație grea, silind-o la concesiuni cât mai largi în alte direcțiuni numai spre a-și asigura dreptul de garanție și respectul angajamentelor sale anterioare.

Cât privește ostilitatea arătată în art. 16 din pact, aceasta era menită să impresioneze Anglia mai curând decât Franța, în privința legăturilor germano-rusești stabilite mai demult, precum am văzut, deși, în ultimă analiză, rezervele formulate reduceau simțitor garanția Franței față de Polonia, în cazul unui atac bolșevic, după înlăturarea „dreptului de trecere” al forțelor internaționale prin teritoriul german în ajutorul aliatului oriental.

Imprejurări care au asigurat acordul.

Nu putem intra în amănunte asupra cursului desbaterilor dela Locarno, din răstimpul dela 5 la 16 Octombrie, cu zile întregi sau după amiezi de activitate suspendată oficial, dar continuată stăruitor în întrevederi particulare dintre principalii factori reprezentativi ai Statelor, precum și în vremea excursiilor generale făcute pe Lacul Maggiore. Ne vom mărgini, deci, să menționăm că nota de bună dispoziție pe care a adus-o dl Briand, principalul delegat francez, chiar din prima ședință a conferinței, a des-

creștit frunțile îngrijorate și grave ale delegațiilor germani și a provocat pornirea generală de înțelegere. „Vom începe prin discutarea chestiunilor în care știm de mai înainte că ne putem înțelege, — cam așa a spart ghița dl Briand la prima întâlnire solemnă cu reprezentanții Germaniei și ai celorlalte țări participante, — pentru a ne rezerva să examinăm, mai târziu, problemele unde ne prea înțelegem!”

Hotărât să isbutească de data aceasta a aduce patriei sale siguranța, urmărită zădarnic în tratativele dela Cannes cu Anglia, pe urma cărora a și căzut dela putere, dl Briand a venit la Locarno înarmat și cu extrema bunăvoință de a face toate concesiunile posibile în vederea rezultatului urmărit. Susținut în chip necondiționat de dl Chamberlain, principalul delegat englez, pe temeiul unui prealabil acord franco-englez în privința siguranței, este evident că succesul îi era asigurat: Germania nu mai avea să calculeze jocul divergențelor dintre Franța și Anglia.

La toate aceste împrejurări, s'a adăugat în chip fericit și dorința sinceră de pace a principalului delegat german, dl Stresseman, care, trecând peste demagogia șovinistă a unora din politica internă a Germaniei, a voit să ajungă la concluzia propunerii din 9 Februarie 1925 pornită din inițiativa sa.

În sfârșit, vom nota că raporturile personale foarte prietenești, pe picior de perfectă egalitate, dintre delegații foștilor aliați și cei germani, au contribuit în largă măsură la succesul conferinței. Căci este un adevăr elementar și de mult recunoscut: principalul element de neîncredere și dușmănie dintre indivizi ca și dintre popoare, când bunăvoința și spiritul de înțelegere nu lipsesc părților, îl constituie lipsa de contact direct între adversari și neputința de a se înlătura, prin explicațiuni imediate, toate temerile sau nedumeririle reciproce.

Vom conchide că, la Locarno, au colaborat în mod fericit toate elementele variate, inclusiv timpul splendid în decursul excursiei pe lac, la insulele Borseme, pentru ca rezultatul să poată fi atins.

Incepând desbaterile asupra chestiunilor în care acordul părea dinaintea stabilit, potrivit sugestiei dlui Briand, conferința s'a pus repede de acord asupra siguranței frontierelor occidentale.

Interesant de reținut este faptul că tocmai ceea ce s'ar fi părut greu, aproape cu neputință de realizat, dacă luăm în seamă vechimea mai mult decât milenară a conflictului dintre Francezi și Germani, — era ca și hotărât înainte chiar de întrunirea conferinței.

Anglia manifestând în chip indiscutabil, în sfârșit, voința de a garanta siguranța granițelor dintre Franța și Belgia, deoparte, cu Germania, de cealaltă, orice refuz german contra unui asemenea pact occidental era exclus. *Tratatul de Versailles*, discutat și, poate, discutabil într'unele privințe, devenia literă sfântă de Evanghelie, stâncă indestructibilă de granit din clipa când Anglia se lega să-l garanteze, cel puțin pentru partea lui occidentală unde garanție engleză se da fără rezervă.

Iată de ce, în programul dela Locarno, pactul occidental dintre Franța, Belgia și Germania, sub garanția Angliei, era un punct foarte simplu și foarte ușor de rezolvat.

Garanția Italiei, alături de a Angliei, fără nici o compensație la granița Brenner-ului, constituia un adaus bine venit și important moralmente, dar care putea și să lipsească fără vre-o pagubă pentru Franța ori Belgia.

Greutatea cea mare, primejdioasă pentru conferință, a rămas, după 5 Octombrie ca și înainte, tot chestiunea siguranței, pentru celelalte frontiere germane stabilite prin pacea de Versailles.

Precum am arătat din articolul precedent, Germania confirmând, în mod liber, tratatul de Versailles în partea privitoare la granițele sale occidentale, după atitudinea definitivă a Angliei în materia siguranței, nu înțelegea să dea aceiași confirmare voluntară celorlalte părți din acelaș tratat, — mai precis: celorlalte dispoziții teritoriale dela Versailles.

Renunțând formal și defintiv la teritoriile pierdute în Apus, Germania înțelegea să-și rezerve, drept compensație, puțința de a revendica o parte din cele pierdute în Răsărit, — mai ales că, pentru frontierele

orientale, aceiași Anglie refuza categoric să acorde vre-o garanție.

Astfel, primejdia de război înlăturată definitiv în Occident, prin politica engleză a siguranței, apăsarea și mai gravă în Orient, după oferta germană de pact dela 9 Februarie a. c., prin lipsa tot atât de categorică a garanției engleze. Și cum, din nenorocire, în Răsăritul și Centrul Europei sunt încă atâtea alte primejdii pentru cauza păcii: necunoscuta rusă, pofta de revanșă maghiară, dușmăniile balcanice și conflictele de naționalități, este evident că pacea și siguranța vechiului continent s'ar fi găsit și mai mult periclitare, după, decât erau înainte de încheierea unui simplu pact de garanție limitat la Occident.

Europa, însă, alcătuește un întreg nedespărțit și suferințele prin care a trecut și de care n'a scăpat încă, nu pot fi înlăturate prin remedii parțiale. Iar dacă-i vorba de nevoia păcii și a siguranței, pentru vindicarea rănilor războiului, apoi aceasta este mai puternică și mai urgentă în Centrul și Răsăritul Europei decât în Apus, unde dezarmarea impusă Germaniei excludea, pentru moment și, desigur, pentru încă mulți ani de aci înainte eventualitatea unui nou conflict armat.

În asemenea condițiuni ale situației Europei, rolul Franței, la Locarno avea să fie evident, covârșitor pentru cauza păcii și siguranței generale. Firește că acest rol n'a putut fi îndeplinit decât cu mari eforturi de bunăvoință și după ce au fost învinse multe piedici.

Legată formal, precum am văzut, prin tratatele de alianță moralmente la apărarea integrală a tratatului de Versailles, în partea lui de regulamentul teritorial, Franța s'a găsit din primul moment în opoziție cu Germania.

Partida era cu atât mai grea cu cât garanția engleză și italiană, pentru restul frontierelor de Versailles, lipsea, iar cei doi principali parteneri, Franța și Germania, se găseau, pentru prima oară după război, pe picior de perfectă egalitate. Cu o sarcină încă în dezavantajul Franței: existența unor tratate formale de siguranță peste care nu putea trece din considerația egoistă și oarecum, firească a propriei sale siguranțe, garantată prin pactul occidental.

Deși principiul solidarității între siguranța europeană, la Apus și la Răsărit, fusese căștigat de Franța,

încă dela început modalitatea realizării sale s'a isbit de grave dificultăți care, la un moment dat, păreau pe punctul de a zădărnici toată opera încercată la Locarno.

Miezul dificultăților îl forma, în ultimă analiză, stabilirea limitelor garanției franceze pentru celelalte frontiere germane, lăsate în afară de pactul occidental, și precizarea cazurilor când această garanție putea să între în acțiune împotriva Germaniei, fără ca faptul să însemneze, din partea Franței, o abatere dela obligațiile reciproce stabilite prin pactul occidental.

Formula tranzacțională a pactului răsăritean.

Fiind vorba de perfecta egalitate de situație între cei doi principali parteneri în problema siguranței, Franța și Germania, aceasta din urmă nu înțelegea să accepte garanția franceză, în chiar textul tratatelor de arbitraj ce urma să le încheie cu Polonia și Cehoslovacia. Raționamentul german părea foarte justificat, din punct de vedere moral, căci se spunea: de vreme ce problema siguranței formează un întreg nedespărțit, la Răsărit ca și la Apus, pentru ce i-s'ar impune Germaniei o situație de inegalitate și inferioritate prin admiterea garanției franceze asupra pactului oriental? În pactul occidental, evident, există o garanție, cea anglo-italiană, dar aceasta fiind acordată simultan ambelor părți pentru respectarea frontierelor de Versailles, situația Germaniei nu apare prin nimic inferioară Franței. Argument care a înlăturat, repede, din discuție, ideea privilegiului puterii garante de a aprecia cazurile de flagrant delict, împotriva angajamentelor luate de părți, și a interveni imediat contra agresorului.

Ultimele trei zile ale conferinței au fost decizive pentru înlăturarea celor două mari dificultăți care, dela început, să știa că vor fi foarte greu de aplanat. Prin formule tranzacționale acceptabile părților și dând, în acelaș timp, garanții, pentru siguranța tuturor, s'a ajuns la acordul final.

Prima formulă, privitoare la garanția franceză în Orient, a înlăturat prezența Franței din tratatele de arbitraj, în câte două, încheiate de Germania cu Polonia și Cehoslovacia. Astfel, s'a salvat principiul perfecte egalități de situație, dintre Franța și Germania, în ansamblul problemei siguranței. Suprema garanție și

supremul control a fost încadrat în Societatea Națiunilor care, conform prevederilor din pact, va avea să examineze fiecare caz eventual de conflict, să stabilească vinovățiile, când vor fi, și să decidă sancțiunile împotriva agresorului.

Aceasta atât în Orient cât și în Occident.

Odată răspunderile agresului stabilite, înaintea forului dela Geneva, sancțiunile se desfășoară în cadrul art. 16 din pact și abia în acest cadru intră în joc garanția specială a puterilor semnatare garante — Anglia și Italia în Occident, Franța în Orient — care, în sfârșit, pot, legal, interveni ca mandatare ale Societății Națiunilor executând o sancțiune internațională.

Numai într'un singur caz, acela prevăzut expres prin art. 15 al. VII din pactul Națiunilor, s'ar părea că rolul puterii garante iese din cadrul forului dela Geneva. S'ar părea, căci și atunci părțile în conflict trebuie să aștepte trecerea termenilor de pacificare, din art. 12 al. 1²) din pactul Națiunilor, iar puterea garantă, conform actelor admise la Locarno, nu poate interveni decât dacă una din părți va fi fost atacată de cealaltă fără provocare.

Cât privește rezervele Germaniei în contra obligațiilor de membru al Societății Națiunilor, impuse prin art. 16 din pact, în special:

1. datorica de a participa cu forțe armate, conform recomandățiilor Consiliului, la o acțiune internațională ce s'ar face în numele Societății contra unui membru sau chiar a unui Stat aflat în afară de Societate (art. 17), și

2. dreptul de trecere, rezervat forțelor destinate să exercite acțiunea internațională, prin teritoriul membrilor,

— conferința dela Locarno a ajuns, de asemeni, la o formulă tranzacțională menită să înlătore

¹) Prin care se spune: „În cazul când Consiliul nu poate face să se primească raportul său de toți membrii, afară de reprezentanții părților amestecate în conflict, membrii Societății își rezervă dreptul să procedeze cum vor crede mai bine pentru menținerea păcii și dreptății.“ Este vorba de procedura politică de împăcare recursul la Consiliu, deosebită de recursul la arbitraj, și când raportul Consiliului admis cu unanimitatea membrilor, afară de părțile interesate are moralmente aceeași valoare obligatorie ca și judecata arbitrilor.

²) Trei luni după „sentința arbitrilor sau raportul Consiliului“.

temerile germane.³⁾ *Anume, s'a acceptat formula interpretativă de aplicare a art. 16, potrivit căreia, Consiliul, la repartitia contribuției forțelor armate, între membri, pentru o acțiune în numele Societății, precum și la folosința dreptului de trecere prin teritoriile lor, va ține seamă de situația militară și poziția geografică a fiecărui Stat.*

Trebue să spunem, cu acest prilej, că dreptul Consiliului de a da interpretarea pactului în diferitele împrejurări de fapt, foarte complicate, când se pot ivi contestații asupra înțelesului articolelor, era necontestată și până acum și s'a exercitat în practica de aplicare a pactului. Cazul cel mai interesant și mai cunoscut este acela al Conflictului italo-grec, cu ocazia asasinării gen. Tellini și ocuparea insulei grecești Corfu de forțe italiene, până la împlinirea condițiilor de satisfacție din *ultimatum*, când s'a pus întrebarea dacă actul Italiei însemna un act de agresiune, împotriva integrității teritoriale a Greciei, în înțelesul termenilor art. 10 din pact. De altfel, ideea formulei acceptată la Locarno o regăsim în al. II art. 8 care lasă Consiliului, în mod expres, latitudinea să țină seama, la întocmirea planurilor pentru reducerea înarmărilor, de „situația geografică și condițiunile speciale fiecărui Stat“.

Cu această formulă interpretativă a obligațiilor, decurgând din art. 16, pe care Statele participante la Locarno s'au obligat s'o susțină, înaintea Consiliului și Adunării forului dela Geneva, Germania poate intra și în societatea Națiunilor — condițiunea implicită pentru valorificarea actelor pacifice încheiate în frumoasa localitate elvețiană — fără teama primejdiilor la care ar putea expune un eventual conflict între vecini din cauza dezarmării sale impusă prin tratatul de Versailles.

Rezervele germane din cauza Rusiei.

În treacăt fie zis și recunoscând temeinicia temerilor germane, din cauza art. 16, este evident că rezervele formulate au și o tendință de menajare a raporturilor cu Rusia.

Din declarațiile d-lui Cicerin, din ecourile presei sovietice și răspun-

³⁾ Formulate, de altfel, încă dela 23 Septembrie 1924 prin memoriul adresat de Germania puterilor reprezentate în Consiliul S. N. și prin care își exprima cererile în vederea intrării sale în Societatea Națiunilor.

sul celei germane, *știm astăzi, că Rusia a căutat să împiedece Germania dela acordurile încheiate la Locarno și de la intrarea în Societatea Națiunilor, invocând, mereu comunitatea intereselor față de restul Europei și de noul regulament al păcii, precum și obligațiile tratatului dela Rappallo (1922).*

Rusia continuând a rămânea singură în afară de organismul dela Geneva și presupunând un conflict al ei cu Societatea Națiunilor, este vădit lucru că Germania s'ar găsi, prin obligațiile art. 16 din pact, în situația să participe la o acțiune contra Rusiei cu nesocotirea tratatului dela Rappallo și, prin urmare cu primejduirea prieteniei și a comunității de interese.

Scăpată, însă, *sub orice formă*, de obligațiile art. 16, Germania vrea și speră că va putea păstra mai departe, și după intrarea ei în Societatea Națiunilor, raporturile prietenești cu Rusia. De altfel, întru desvoltarea acestor raporturi, inaugurate prin tratatul dela Rappallo, s'a resumat la Moscova în ziua de 12 Octombrie, adică tocmai în decursul tratatelor dela Locarno, convenția comercială cu Rusia, stabilind în mod amănunțit regularea raporturilor economice dintre ambele țări,

Cine a venit în contact, la Locarno, cu diferite persoane din numeroasa delegație germană, știe ce însemnează cu adevărat această convenție comercială precum și rezervele împotriva art. 16 din pact.

Germania, colaborând la opera generală de pace și siguranță, nu înțelege să se pronunțe pentru o politică precisă de viitor¹⁾ cu Apusul sau cu Răsăritul, ci vrea să-și asigure situația favorabilă de a păstra toate legăturile și a trage toate avantajile cu putință. În Occident, politica de pace dela Locarno trebue să-i deschidă piața financiară engleză, pentru creditele necesare industriilor germane; în Răsărit, politica tratatului de Rappallo trebue să-i asigure piața rusească, pentru aprovizionarea cu materii prime și desfacerea produselor aceleiași industrii. Numai cu aceste două condiții, indeplinite și la Apus și la Răsărit, viitorul Germaniei va fi strălucit.

Și formula aceasta, actualizată, corespunde unei formule politice

¹⁾ Idee foarte categoric exprimată și de unii publiciști din gruparea înaintată dela „Europäische Revue“: articolul lui C. F. von Rheinhaben în numărul de pe Iulie a. c.

mai vechi după care prietenia engleză va trebui să fie, totdeauna, contrabalansată, pentru siguranța Germaniei, de sprijinul pe o altă mare putere continentală, care nu poate fi astăzi, decât Rusia.

Cu aceste observații, însă, vom conchide că toate prevederile în privința politicii germane la Societatea Națiunilor, și a prieteniei cu Rusia se vor putea verifica abia după trece-re de câțiva ani.

Deocamdată, atât putem afirma cu siguranță.

Locarno față de Versailles

Conferința dela Locarno s'a terminat, deci prin lichidarea primejdiei germane pentru pacea și siguranța europeană. Este un succes prea mare ca să nu fie îndestul subliniat.

Nu s'a vorbit cu exagerație când s'a spus că opera înfăptuită, la Locarno, depășește în importanță, pentru cauza păcii, opera săvârșită la Versailles, poate tocmai fiindcă o confirmă și-i consolidează partea cea mai însemnată, regulamentul teritorial.

Vom arăta, în linii generale, prin rezumarea pactului renan și a celorlalte semnate la Locarno, cum s'a ajuns la acest rezultat care a întrecut așteptările cele mai optimiste.

N. Dașcovici

Deflație? *De vre-o două—trei săptămâni circulația fiduciară în situația sumară a Băncii Naționale marchează o scădere. Din ce în ce mai puține bilete în circulație.*

Evident scăderea aceasta trebue să rezulte printr-o scădere în alte conturi. Creditul public se resimte. Situația arată mai puține efecte scontate, mai puține împrumuturi pe efecte publice, mai puține împrumuturi pe gaj agriculturilor și industriișilor.

În același timp nu vedem nici o ameliorare a leului. El mai mult sau mai puțin e fixat la 2.50 centime la Zürich, și e stabilizat prin fixitatea impresionată a datoriei Statului la Banca Națională. Dar din nefericire întreitul cont al datoriei Statului este de peste 11 miliarde și de aceia leul stă jos.

Cine va fi marele financiar care va ști să se înțeleagă cu Banca Națională, ferește cu sacrificii de ambele părți?

Și d. Vintilă Brăteanu ar fi putut, dar D-sale îi venea oarecum greu. . .

Dr. IOAN POP
ADVOCAT
BUCUREȘTI, STR. ANTIM, 1 BIS

INVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE

UNIVERSITATEA DIN CLUJ

— DATE STATISTICE DESPRE CEI DINTĂI CINCI ANI DE ACTIVITATE A EI —

În studiul meu: *Cea dintăi Statistică a învățământului din România întregită*¹⁾ am arătat, printre altele că grație situației primitive în care se găsește Statistica la noi, publicația oficială a Ministerului de Instrucție e atât de defectuoasă, încât datele ei nu prezintă nici o încredere; iar unele date lipsesc cu desăvârșire. Astfel în prima Statistică a învățământului din anii 1919/20 și 1920/21, publicată supt auspiciile Ministerului de dl G. Teodoru, director general (București, 1924, CII + 475 pagini, f 4°), Universitatea din Cluj nici nu este măcar amintită și România este înfățișată ca având numai 3 universități, în loc de 4, câte are de fapt.

Cine ar dori să se înformeze despre viața Universității din Cluj, în lumina datelor statistice, ar fi lipsit, astfel, de orice sprijin din partea oficialității centrale.

Din nenorocire, nici alte izvoare publice nu există cu privire la această universitate, căci Anuarele ei prezintă supt raportul datelor

¹⁾ Societatea de mâine, Nr. 9—14, 1925, și în Extras deosebit.

statistice, goluri foarte mari: dintre cele patru Anuare apărute până acum (1919/20, 1921/2, 1922/3, 1923/4 — cel pe 1920/21 n'a apărut deloc — primele trei nu cuprind datele statistice, pe cari, publicațiile similare obișnuiesc să le dea. Cauza acestei stări de lucruri trebuie căutată pe de o parte în sistemul de schimbare anuală a rectorilor cari astfel n'au izbutit să organizeze până acum în mod solid Cancelaria Universității, asigurând continuitatea lucrărilor și sănătoasa lor dezvoltare și desăvârșire, pe de alta în lipsa de orice sollicitudine a autorităților școlare centrale, cari n'au dat atenție nici problemei organizării aparatului administrativ al Universității, nici statistice ca atare.

Pentru a da posibilitatea de a avea totuș o icoană a vieții Universității noastre, în prima ei epocă de activitate, am căutat să alcătuesc eu, pe baza izvoarelor luate dela Secretariatul Universității și dela acelea ale singuraticelor Facultăți, datele statistice, atât pe ultimul an de gestiune ungurească 1918/19

— cu privire la care nu s'au publicat încă datele, — cât și cu privire la primii cinci ani de gestiune românească (1919—1924).

Fixarea acestor date a fost cu atât mai anevoioasă, cu cât criteriile după care ele au fost culese s'au schimbat în fiecare an, așa că în dorința mea de a vedea stabilită odată o ordine și un sistem definitiv, a trebuit să mă supun oboselii de a grupa toate datele din nou, pe baza unei tabele unitare elaborate de mine. Sper că pe calea aceasta am făcut un serviciu bun nu numai publicului doritor de a se informa în mod precis asupra Universității noastre, ci și autorității școlare și, în acelaș timp și Universității.

Iată, în cele următoare, datele statistice privitoare la numărul studenților, după facultăți, confesiune și locul nașterii.

I.

Lăsăm să urmeze mai întâi datele despre anul 1918/19, care deși început și dus aproape până la capăt de către vechii profesori maghiari, fără aproape nici un contact oficial cu autoritățile de stat românești, în urma preluării universității în ziua de 12 Maiu 1919, s'a terminat supt auspiciile Statului român.

STATISTICA

studentilor ordinari și extraordinari înscriși în semestrul I al anului școlar 1918—1919, la Universitatea din Cluj.

Facultatea	Ordinari		Extraordinari		După confesiune										După locul nașterii										In total											
	studente	studenți	studente	studenți	ortodocși	uniți	romano-catolici	armano-catolici	reformați	unitari	evangelic-luterani	mozaici	fără confesiune	Transilvania	Banat	Crișana	Maramureș	V. Regat	Bucovina	Basarabia	Dobrogea	Macedonia	C-slovacia	Jugoslavia		Ungaria	Austria	Polonia	Iaricia	Bulgaria	Franta	Rusia	Elveția	Italia	Germania	Grecia
Drept . . .	—	1046	14	169	63	92	394	352	72	97	156							6							1217	6	6									1229
Medicină . .	62	568	34	20	36	48	174	151	15	64	199	1												678	2	5		2								687
Filos. și Litere	43	66	14	11	4	4	43	63	4	12	3	1												134												134
Științe . . .	33	47	9	2	4	1	34	29	3	16	4													91												91
Farmacie ¹⁾ .	1	17	5	62	6	6	25	12	2	16	18													84		1										85
In total:	139	1744	76	267	113	151	670	607	96	205	382	2												2204	8	12		2								2226

Statistica studenților ordinari și extraordinari înscriși în semestrul al II-lea al anului școl. 1918—1919, la Universitatea din Cluj

Drept . . .	24	803	101	244	68	109	395	320	56	81	142	1													1167	1										1172
Medicină . .	88	578	13	35	73	59	168	142	13	67	186	1					1							709												714
Filos. și Litere	53	114	244	63	7	8	186	172	27	28	46													470	1											474
Științe . . .	34	70	6	26	3	4	44	44	8	25	6													133	3											136
Farmacie . .	3	31	3	53	2	9	26	13	1	25	14	2												90												90
In total:	202	1596	367	421	153	189	819	691	110	226	394	4						1						2579	5											2586

¹⁾ La Cluj nu există Facultate de Farmacie deosebită; Secția de Farmacie făcea parte până la 1923 din Facultatea de Științe. La 1923 ea a fost trecută la Fac. de Medicină.

Iată și o statistică a studenților după județul în care s'au născut:

	Sem. I.		Sem. II.			Sem. I.		Sem. II.	
	1	2	1	2		1	2	1	2
Hunedoara			59	67	Treiscaune	93	101		
Jász-Nagy-Kün-Szolnok			18	8	Trencsén	2	2		
Komárom			4	2	Turóc	—	1		
Liptó			3	1	Ugocea	9	8		
Maramurăș			8	18	Ung	3	4		
Murăș-Turda			123	154	Vas	5	4		
Moson			3	2	Veszprém	6	5		
Nógrád			5	5	Zala	6	5		
Nyitra			11	5	Zemplén	12	6		
Odorheiu			78	76	Zólyom	5	2		
Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún			61	72	Modrus-Fiume	2	1		
Pozsony			6	9	Pozsega	1	—		
Sáros			4	2	Szerém	—	1		
Somogy			8	7	Verőcze	1	—		
Sopron			7	4	Zagreb	—	2		
Szabolcs			18	11	Austria	5	5		
Sătmar			54	54	America	2	4		
Sibiiu			62	83	Cehoslovacia	—	1		
Szepes			6	5	România	6	8		
Sălaj			86	69	Bulgaria	1	1		
Solnoc-Dobâca			157	156	Germania	1	3		
Tárnava mică			61	58	Bucovina	3	3		
Tárnava mare			74	82	Carintia	2	2		
Timiș			16	29	Bosnia	1	—		
Tolna			2	2	Elveția	1	—		
Turda-Arieș			114	130	Rusia	1	—		
Torontal			13	17				2586	2226

STATISTICA

studenților ordinari și extraordinari înscris în sem. I. al anului școlar 1919/20, la Universitatea din Cluj.

Facultatea	Ordinari		Extraordinari		După confesiune										După nașterii												In total												
	studente	studenți	studente	studenți	ortodocși	uniți	romano-catolici	armeno-catolici	reformați	unitari	evanghelici-luterani	mozaici	fără confesiune	Transilvania	Banat	Crișana	Maramures	V.-Regat	Bucovina	Basarabia	Dobrogea	Macedonia	C.-slavacia	Jugoslavia	Ungaria	Austria		Polonia	Turcia	Bulgaria	Franța	Rusia	Elveția	Italia	Germania	Grecia	America		
																																						In total	
Drept					444	355	19		2	96	23		877					14	2		2	2		10	1													909	
Medicină					221	141	46		4	88	240		626					52	9	11		1	4	1	31	3				2								740	
Filos. și Litere					55	36	4		1	9	11		103					7		1		1		2					2									116	
Științe					42	23	2		2	22	14		86					12	2					4	1														106
Farmacie																																							
In total:					732	555	71		9	1215	288		1692					85	13	12		3	6	2	47	1	4		2	3	1						1871		

Statistica studenților și auditorilor înscrisi în semestrul al II-lea al a. școl. 1919/20, la Universitatea din Cluj.

Drept	858	240	520	393	28		9	96	52	752	167	84	58	22	2			1	1	1		6	2															1098
Medicină	780	17	218	133	42		8	3	50	3	373	99	107	85	54	11		9	4	1	1	49	3							1								797
Fil. și Litere	85	29	52	40	3		1		8	10	70	13	9	9	7	1				1		2							2								114	
Științe	68	11	37	20	3				12	7	36	10	12	2	13	1				1		2	1	1													79	
Farmacie a I.	18	17	10	7	4		1		5	8	18	6	6	2						1		2															35	
Farmacie a II.	8	21	1	2	3					15	8	27	1	1																							29	
In total:	1817	335	838	595	83		19	3	186	458	1276	296	219	156	96	15	10	6	2	2	1	61	1	6				2	3						2152			

In vara anului 1920 s'a ținut la Facultatea de medicină un semestru extraordinar de completare pe seama studenților, cari nu și-au putut urma regulat cursurile în timpul războiului. Iată aici datele statistice relative la acel semestru:

STATISTICA

studenților și auditorilor înscriși în semestrul de vară al an. școl. 1919/20, la Universitatea din Cluj.¹⁾

Facultatea	Ordinari		Extraordinari		După confesiune								După nașterii												In total													
	studente	studenți	studente	studenți	ortodocși	uniți	romano-catolici	armano-catolici	reformați	unitari	evangelic-luterani	mozaici	fără confesiune	Transilvania	Banat	Crigana	Maramureș	V.-Regat	Bucovina	Basarabia	Dobrogea	Macedonia	C.-slovacă	Jugoslavia		Ungaria	Austria	Polonia	Turcia	Bulgaria	Franța	Rusia	Elveția	Italia	Germania	Grecia	America	
Medicină . . .	3	407			3	60	13		4	1	30	178	181	53	69	34	36	4	2	3					23		2											
In Total :	3	407			2124	60	13		4	1	30	180	181	53	70	34	39	4	3	3					23		2										412	

Statistica studenților și auditorilor înscriși în semestrul a I-lea al anului școlar 1920/21, la Universitatea din Cluj.

Facultatea	Ordinari	Extraordinari	După confesiune								După nașterii												In total														
	studente	studenți	ortodocși	uniți	romano-catolici	armano-catolici	reformați	unitari	evangelic-luterani	mozaici	fără confesiune	Transilvania	Banat	Crigana	Maramureș	V.-Regat	Bucovina	Basarabia	Dobrogea	Macedonia	C.-slovacă	Jugoslavia	Ungaria	Austria	Polonia	Turcia	Bulgaria	Franța	Rusia	Elveția	Italia	Germania	Grecia	America			
Drept . . .	1047	269	542	483	67	2	22	1	59	140		1219				23	8	3		13	28		18	2	1												1316
Medicină . . .	924	83	285	147	38		22	1	29	485		765				94	30	36	1	1	7	21	45		3			3					1		1007		
Filos. și Litere	98	40	63	34	7	1	2		9	22		108				15	1	2		1	3	4			1		2			1					138		
Științe . . .	79	25	67	22	3				1	11		70				12	2	11	2		2	3	1					1							104		
Farmacie a. I.	26	3	4	2	9				2	12		26				1							2												29		
Farmacie a. II.	24	30	13	5	8				9	19		48				1						3	2												54		
In total :	2198	450	974	693	132	3	46	2	109	689		2238				148	41	52	3	1	21	57	74	3	4	1		2	5	1	1			2648			

Statistica studenților și auditorilor înscriși în semestrul al II-lea al an. școlar 1920/21, la Universitatea din Cluj.

Facultatea	Ordinari	Extraordinari	După confesiune								După nașterii												In total												
	studente	studenți	ortodocși	uniți	romano-catolici	armano-catolici	reformați	unitari	evangelic-luterani	mozaici	fără confesiune	Transilvania	Banat	Crigana	Maramureș	V.-Regat	Bucovina	Basarabia	Dobrogea	Macedonia	C.-slovacă	Jugoslavia	Ungaria	Austria	Polonia	Turcia	Bulgaria	Franța	Rusia	Elveția	Italia	Germania	Grecia	America	
Drept . . .	890	187	446	386	57		28	1	43	116		997				21	2	1		4	18	34													1077
Medicină . . .	857	17	287	138	27		14	1	16	391		621				145	26	24	1		6	44		3			4							874	
Filos. și Litere	99	33	59	35	8		3		10	17		97				17	1	4		1	1	4	1	1	1		2	1	1					132	
Științe . . .	67	14	56	19					2	4		49				19	1	10	1		1													81	
Farmacie a. I.	18	3	4	1	8					8		18				2							1											21	
Farmacie a. II.	21	22	12	5	3				7	16		40					1						1											43	
In total :	1951	276	864	584	103		45	2	78	552		1822				204	30	40	2		5	26	85	1	4	1		2	5	1				2288	

Statistica studenților și auditorilor înscriși în semestrul I. și anul întreg școlar 1921/22, la Universitatea din Cluj.

Facultatea	Ordinari	Extraordinari	După confesiune								După nașterii												In total											
	studente	studenți	ortodocși	uniți	romano-catolici	armano-catolici	reformați	unitari	evangelic-luterani	mozaici	fără confesiune	Transilvania	Banat	Crigana	Maramureș	V.-Regat	Bucovina	Basarabia	Dobrogea	Macedonia	C.-slovacă	Jugoslavia	Ungaria	Austria	Polonia	Turcia	Bulgaria	Franța	Rusia	Elveția	Italia	Germania	Grecia	America
Drept . . .	1048	149	508	408	59		29	3	44	148		1081				35	1	5		3	37	26			1									1197
Medicină . . .	817	1	296	126	24		10	3	12	357		525				134	45	8	3	3	10	8	33	1	3			4			1		828	
Filos. și Litere	168	53	94	66	21		9		9	22		169				34	3	6		1		1	1	1										221
Științe . . .	124	7	84	21	11				2	13		84				25	4	15										1	1	1				131
Farmacie a. I.	39	2	3	3	10		3	2	7	13		31				2					3		4	3										41
Farmacie a. II.	9	1	1	1	5		1			2		8				1							1											10
Doct. în Farm.	1								1			1																						1
In total :	2206	223	983	624	129		52	8	75	555		1897				230	61	84	3	3	17	45	69	5	4	1	1	1	1	5	1	1	1	2429

¹⁾ In tabelele acestea studentele nu sunt indicate deosebit. Ele se cuprind în rubrica „studenți.” — De asemenea sub „Transilvania” se cuprind și celelalte provincii de dincoace de Carpați.

Statistica studenților ordinari și extraordinari înscriși în anul școlar (întreg) 1922—23, la Universitatea din Cluj.

Facultatea	Ordinari		Extraordinari		După confesiune										După locul nașterii											In total													
	studente	studenți	studente	studenți	ortodocși	uniți	romano-catolic	armeno-catolic	reformați	unitari	evangelic-luterani	mozaici	fără confesiune	Transilv.	Banat	Crișana	Maramureș	V.-Regat	Bucovina	Basarabia	Dabrogea	Macedonia	C.-slovacia	Jugoslavia	Ungaria		Austria	Polonia	Turcia	Bulgaria	Francia	Rusia	Elveția	Italia	Germania	Grecia	America		
Drept	I.	1	430		84	182	154	53	1	38	5	15	67												16	1													513
	II.	2	296		12	121	106	17		15	1	8	41												2														310
	III.		170		3	67	75	7		2	2	5	15												4													173	
	IV.	1	147			74	52	4		2		6	10																									148	
	pe sem.		92			47	30	5		2		3	5												3													92	
Medicină	I.	47	164	3	8	56	24	17		8	4	3	110												8		1											222	
	II.	20	126			57	20					2	67												6													146	
	III.	19	127			78	14	2		2	1	2	47												3													146	
	IV.	19	7	1	1	41	20	1					31												1													93	
	pe sem.	16	66			25	14	4				2	37												4													84	
		2	12			4	2					8													1													14	
Fil. și litere	I.	44	103	26	34	91	32	33		11	5	12	22	1											3	1	1											207	
	II.	35	38	8	7	38	22	13		6		1	8												2													88	
	III.	13	18	3	2	16	9	2				1	4	4											1													36	
	IV.	11	43		1	22	18	3		2		7	3																									55	
	pentru doctorat	2	1			3																																3	
Științe	I.	41	44	2	8	46	18	14		5	2	1	9												2													95	
	II.	20	28			31	8	3	1			5													1													48	
	III.	7	14			11	6			1		3																									21		
	IV.	6	9			11	2	1				1																									15		
Farmacie	I.	9	40			3	2	16		7	2	6	12												3	1												48	
	II.	5	12			2		6		1		4	4																								17		
	III.	5	2			2	1	3				1																									7		
In total:	324	2052	43	161	1028	629	204	3	101	24	82	508	1	1976				250	51	129	7	5	28	28	64	4	3	1	1	16	1	2	3	1	1	2581			

Pentru anul școlar 1922/3 mai avem și statistica pe al II-lea semestru a studenților dela Facultatea de Litere și Filosofie, — singura la care a mai rămas în uz, până la 1924, sistemul semestrelor. Iată această statistică :

Statistica studenților ordinari și extraordinari înscriși în anul școlar 1922—1923, la Universitatea din Cluj.

I	37	78	13	18	63	21	28		8	7	14	5		103				16	2	12		3	2		4	1	1									146	
II	34	39	5	9	40	20	15		5		3	4		69				11		3					4												87
III	10	22	2	3	18	9	3				4	3		24				6		2		1	1		1											37	
IV	10	22	1		10	16	4		1		1	1		26				4																			33
pentru doctorat	2	4			5	1								4				2																			6
In total:	93	165	21	30	136	67	50		14	7	22	13		226				39	2	17		4	4		11	1	2	1								309	

Statistica studenților și auditorilor pe anul școlar 1923—1924, la Universitatea din Cluj.

Drept . . .	960			403	351	55		36	6	18	91			930				10	5	1		6	5	3												960
Medicină . .	472			249	94	9		15	2	3	100			428				15	17	38		1	1	5	6	1										472
Litere . . .	315		15	151	89	38		12	1	25	14			247				49	5	16		1	4	4	3	1										330
Științe . . .	195			114	42	19		3	2	1	14			123				28	2	29		2	1		6	1			1	2						195
Farmacia . .	61			11		41						8		59				2																		6
In total:	2003		15	928	256	162		66	11	47	227			1847				204	29	84		2	13	15	18	2	1			1	2					2018

Într'un articol viitor vom trage concluziile, cari se impun, din tabellele statistice de mai sus și vom face propunerile necesare atât cu privire la organizarea serviciului statistic al universităților noastre, cât și cu privire la publicațiunile anuale ale acestora, cari nu se prezintă în condițiuni destul de mulțumitoare.

Onisfor Ghibu

Despre gândirea matematică

I.

Când se vorbește de matematică, cei mai mulți se gândesc la calcule; a fi bun matematician înseamnă pentru marele public, a face calcule repede și bine. E o credință greșită. Calculele sunt un instrument de lucru pentru matematician, dar ele sunt departe de sufletul adevăratei științe. Sunt așa de deosebite de ceea ce formează esența matematicii, în cât în realitate, chiar cei mai mari calculatori ai lumii, nu pot fi socotiți ca învățați. Ei au dezvoltat o anumită aptitudine mecanică a creierului lor până la rezultate uimitoare, dar adevărata gândire nu intră în operațiile ce fac și cu care stărnesc admirația mulțimei. De pildă, s'a găsit cineva care a calculat numărul π cu peste șase sute de zecimale. E o curiozitate să știm că acest calcul s'a făcut, dar el nu are absolut nici o importanță pentru știință. În adevăr, s'a dovedit încă din vremea grecilor, că numărul π are un număr nesfârșit de zecimale; cu alte cuvinte, ori câte zecimale am calcula, tot nu avem valoarea *exactă* a lui π . Dar atunci, pentru toate problemele științifice, e de ajuns să știm acest lucru, precum și o valoare aproximativă a lui π , cu 5—6, maximum 10 zecimale. Aceiaș observare se poate face cu privire la un calculator german din veacul trecut, care a studiat poligonul regulat cu 60.000 laturi. Toate acestea sunt preocupări *în afară* de știință. Deosebirea dintre matematician și calculator a fost clar stabilită chiar în timpul civilizației elene. Calculatorii nu erau admiși în rândul oamenilor de știință, ba chiar erau priviți cu oarecare dispreț de „filosofi“ (Toți învățații din vremea aceea erau „filosofi“).

O comparație ne va permite să clarificăm raporturile dintre calcul și știință. Am putea asemăna matematica cu literatura. În acest caz, calculele ar avea rolul pe care-l au cuvintele în crearea operelor literare. Câtă depărtare e între dicționarul unei limbi și literatura ei, produs al creației artistice, tot atâta e deosebirea între calcule și adevăratul suflet al matematicii, produs al creației științifice. Ceva mai mult, după cum cineva poate avea geniul literar chiar dacă nu cunoaște anume reguli gramaticale, tot așa geniul matematic nu implică neapărat, un talent de calculator desăvârșit. Ba chiar sunt exemple isbitoare de greșeli grosolane de calcul făcute de învățați, în fața descoperirilor cărora ne plecăm smeriți.

Dacă insistăm asupra adevărilor acestora, e că trebuie să înlăturăm de la început orice confuzie cu privire la obiectul gândirii matematice. În această ordine de idei, o altă categorie de oameni — cu o cultură generală mai ridicată decât nivelul comun — nu socotesc că matematica se reduce la calcule. Dar pentru ei, matematica înseamnă o îngrămădire de „teoreme“, legi, corolare, etc. cu care au avut să lupte când au fost elevi prin licee, sau chiar prin școlile speciale și superioare. Nici această interpretare nu e exactă. În realitate, toate proprietățile învățate la cursul de matematică formează numai *materialul* cu care clădește gândirea matematică. Ca să reluăm comparația de mai sus, cursurile de liceu de matematică se aseamnă, oare cum, cu gramatica unei limbi. În general, studiul oricărei gramatice e greoi și descura-

jează pe mulți; tot astfel, gramatica științei matematice (leme, teoreme, corolare, etc) e un studiu destul de arid. De aci provine groaza de matematică pe care o simt cel puțin trei sferturi din absolvenții de licee. Și totuși, e o mare nedreptate care se face matematicii. Cine oare a condamnat tragediile atât de profund omenești ale lui Racine, sau comediile de vecinică actualitate ale lui Molière, pentru că a avut tot felul de greutăți în învățarea gramaticii limbei franceze? Gramatica și literatura sunt lucruri esențial deosebite. Tot astfel, materialul matematic și sufletul, gândirea matematicii, sunt cu totul deosebite. De sigur, un scriitor mare trebuie să cunoască, cel puțin în linii generale gramatica limbei în care scrie, iar cititorii trebuie să-și poată da seama de valoarea cuvintelor înșirate în fraze; tot așa, cine vrea să creeze sau să înțeleagă matematica, trebuie să studieze mai întâi materialul ei. Dar, încă odată, să ne ferim de a confundă materialul mort cu sufletul viu, cu gândirea matematicii.

Încă o comparație va preciza și mai mult cele enunțate până aci. Într'o sală de concert, noi stăm vrăjiți sub impresia unei simfonii divine a lui Beethoven, toată ființa ne e răscolită de accentele de adâncă pasiune omenească care străbat opera lui Wagner, sau ne odihnim sufletul pe arabescurile pline de lumină și umbră ale tablourilor muzicale ale lui Debussy. Sufletul nostru simte muzica, se contopește cu sufletul compozitorului, retrăește clipele creațiunii operei. Un instinct muzical ne permite să urmărim desfășurarea simfonică. Dar, sentimentele noastre, de ascultători, ar fi mult mai întense dacă ne-am putea da seama, oricât de puțin, și de valoarea tehnică a compozițiilor. Iar, pentru compozitor, crearea simfoniei n'ar fi fost cu puțință fără ca el să nu fi cunoscut regulile de înșirare ale sunetelor, numite principiile armoniei; iar cu mult înaintea lor, compozitorul trebuie să cunoască abecedarul muzicii: notele și valorile lor, etc. Ei bine, ceea ce e cunoașterea notelor, gamelor, în muzică, sunt calculele în matematică; ceea ce e teoria armoniei în muzică, echivalează cu îngrămădirea materialului matematic. De asupra lor cu mult, ca o încoronare și ca o podoabă a umanității, stă sufletul creator în muzică, ca și în matematică.

Acest suflet al matematicii e asemenea unui organism viu, el palpita de viață. Dacă-l cunoaștem, ni-l putem face prietin, îl putem iubi. E de o însemnătate fundamentală în organizarea cugetării noastre să știm să ne ridicăm peste materialul științific, să-l prelucrăm și să-i dăm viață. Cu alte cuvinte: să degajem *gândirea matematică*, esența acestei științe, din tot ceea ce se învață la cursurile de matematică.

Am comparat înadins matematica, întâi cu literatura și apoi cu muzica, adică cu două din cele mai minunate creațiuni artistice ale omenirii. Căci, în realitate, și creația științei e nespuse de aproape de aceea a artei. Numai împrejurările exterioare, haina care îmbracă diferitele discipline ale sufletului omenească, a fost deosebită și a dat loc la interpretări alături de adevăr. Când cercetăm însă în toată goliciunea ei, gândirea matematică, o vom găsi soră bună cu creația artistică.

Dar și alte ramuri ale preocupărilor intelectuale ale omenirii ne dau îndreptare în studiul adevăratului suflet al matematicii. Iată, de pildă, istoria. Și ea se servește de o cantitate imensă de material mort: tot felul de arhive, documente, inscripții cronice, etc. Până în veacul al XVIII-lea, istoria se mărginea la alcătuirea de cronice, (de *anale*) care însemnau în mod conștiincios înșirarea evenimentelor, fără însă să dea legăturile adânci dintre fenomene ce păreau cu totul străine unele de altele. Era o adunare de material mort toată această fază „analistică“ afară de foarte mici excepții, ca în Bossuet, etc. d. p. Și a venit marele Voltaire, care a întrevăzut, prin geniul său, că altul e sufletul istoriei: el constă în *interpretarea* materialului, în prelucrarea lui, în stabilirea de legături, de legi, sisteme de explicare a desvoltării istorice a Europei întregi. Cu un cuvânt, în locul analisticeii, Voltaire a creat istoria Universală, în sensul modern al cuvântului. Această *prelucrare de material* e o necesitate imperioasă și în matematică, cu atât mai mult cu cât producția ultimelor două-trei veacuri e enormă și ar da loc la un adevărat haos dacă n'ar fi sistematizată. Or, această sistematizare cere, în primul rând, recunoașterea temeliei însăși a matematicii, adică gândirea ei.

În această lumină trebuie privită încercarea de față de a degaja unele principii care călăuzesc producția matematică. E, evident, o primă încercare de sinteză, și va avea cusururi, ca orice început, însă, lucrul însemnat este stabilirea unui punct de vedere: necesitatea disecării gândirii matematice pentru folosul oricărui om cult.

* * *

Am asemănat matematica cu o ființă viețuitoare, care se schimbă, crește și se îmbogățește asemenea unui organism și nu ca o piatră inertă peste care se denun straturi noi de material ca s'o măriască în volum dar fără să-i schimbe alcătuirea lăuntrică. Întreaga știință omenească are această însușire de a palpita plină de viață. În adevăr, niciodată învățații nu vor putea ajunge să descopere toate tainele firei și să clădească astfel o teorie care să reprezinte întreaga realitate. Căci universul e nemărginit, el se compune din nesfârșit de multe elemente; creierul omenească e mărginit și astfel, nu va putea cuprinde nici odată nesfârșirea. Ca atare știința omenească se apropie mereu de adevăr, e în vecinică mișcare spre

perfectie. Această înaintare se face mai cu seamă grație a două metode deosebite. Pe de o parte, învățații se străduiesc să smulgă naturii cât mai multe din tainele-i ascunse; ei adună astfel observații și experiențe nenumărate, măresc, și am putea spune că dilată cuprinsul științei. Dar, pe de altă parte, nu e cu puțină ca mintea noastră să rețină prea multe fapte deosebite; ea obosește, se cheltuește prea multă gândire. Și atunci, silințele se îndreaptă în altă direcție — se caută să se cristalizeze rezultatele obținute în „teorii“ sau „sisteme“ întemeiate pe un număr cât mai restrâns de principii; toate faptele cunoscute se deduc în mod logic din cele câteva principii. Avem deci de a face, în acest caz, cu o condensare a materialului științific în câteva teorii; să efectuează astfel un fel de contractare a materialului descoperit înainte. Aceste două metode de dilatare și de contractare, formează, în linii foarte generale, procedeele cari se numesc în știință: analiza și sinteza. Ele se aseamănă foarte mult cu bătăile inimei: dilatarea și contractarea. Bineînțeles că o teorie odată stabilită, nu rămâne vecinic neschimbată; ea e menită, mai curând sau mai târziu, să fie înlocuită de alta. Fapte noi se deduc din experiențe și cercetări, tocmai grație teoriei; aceste fapte conduc la rândul lor la a apropiere mai mare de realitate, la unele nepotriri cu teoria cea veche; și astfel, se înstituește o teorie nouă, pe dărâmurile celei vechi. Mersul înainte, cu pulsații asemănătoare dilatării și contractării inimei, se urmează fără încetare, atât timp cât va fi o omenire cugetătoare. El învederează credința noastră că putem asemăna știința cu un organism viu.

Matematica, o parte din știința omenească, urmează aceiași cale de vecinică schimbare. Ceea ce gândiau grecii din antichitate despre rostul și cuprinsul geometriei, nu se mai potrivește cu cerințele științei de azi. Dar gândirea contemporană e fiica și moștenitoarea celei antice. Iar noi nu putem pătrunde adevăratul înțeles al cugetării de azi, decât dacă cunoștem cu temei pe cea de ieri, care a lăsat urme, poate ne băgare în seamă la prima vedere și care a hotărât îndreptarea în care se cercetează în zilele noastre. De aceea e nevoie să începem studiul gândirii matematice prin cercetarea trecutului ei, a schimbării, a evoluției ei, din vechime și până la noi.

Dr. P. Sergescu

DISCUȚII LITERARE

Contribuții la biografia lui S. Micu-Klain

Viața lui Samoilă Micu-Klain, smeritul călugăr și fecundul scriitor din timpul renașterii noastre naționale, e destul de puțin cunoscută. Cei doi biografi mai de seamă ai acestui harnic muncitor literar, dd. I. Bianu ¹⁾ și O. Densușianu ²⁾ se ocupă de biografia lui destul de sumar, atingând numai câteva momente mai de seamă din viața va-

riată și plină de zbuciumări alui S. Klain.

În legătură cu viața lui Samoilă Klain vreau să clarific în aceste rânduri nepretențioase o mică chestiune care până azi a fost trecută cu vederea. Această clarificare va arunca o lumină asupra unei bune părți din viața lui Klain, contribuind astfel la completarea biografiei lui.

Dd. I. Bianu și O. Densușianu spun în biografiile ce le dau asupra acestui scriitor că viața lui între-

anii 1773—1779 e foarte încurcată, chiar necunoscută. Și unul și celalalt crede că S. Klain, care a însoțit în 1773 pe episcopul Gr. Maior la curtea din Viena, unde acesta făcuse o vizită de rigoare, a rămas acolo, deoarece în anul 1780 îl găsim la Viena în funcția de prefect de studii la seminarul Sf. Barbare. Ori dela 1773 până la 1780 e o vreme destul de lungă. Ce a făcut Klain în această vreme?

Clarificarea acestei chestiuni prezintă o greutate oarecare, mai ales dacă considerăm și faptul că în intervalul dintre anii 1773—1779 Klain n'a scris nimic sau cel puțin nu ne-a rămas între ma-

¹⁾ I. Bianu: *Viața și activitatea lui M. S. Micu alias Klain de Sadu.*

²⁾ O. Densușianu: *Literatura rom. modernă, vol. I.*

nuscisele lui nimic, care să poarte data acestor ani. Totuși chestiunea se poate clarifica pe urma unor date:

Într-o cerere pe care a adresat-o S. Klain curții din Viena, pentruca să fie numit episcop al eparhiei de Oradea, post devenit vacant prin moartea lui Ignatie Darabant, înșiră mai multe merite ale sale. Între altele spune: „Cu ocazia vizitației canonice făcute în părțile acele (ale Silvaniei) de răposatul Gregorie Maior, a predicat (Klain) poporului convertind foarte mulți din multe comitate la Unire“³⁾.

Lucru evident deci că S. Klain a însoțit pe epp. Maior în vizitațiile pastorale pe cari le făcuse acesta. Acest lucru altfel e și foarte natural, mai ales dacă vom considera că S. Klain avea și funcția de misionar al Silvaniei. În această calitate el trebuia să fie neapărat în mijlocul turmei sale, atunci când episcopul vizita aceasta turmă.

E cunoscut apoi că Gr. Maior și-a făcut vizitațiile canonice după ce s'a rentors din Viena, prin urmare după anul 1773. Prin urmare Klain s'a rentors și el dela Viena și vremea dintre anii 1773—1779 a petrecut-o făcând propagandă pentru unirea cu biserica Romei cu rezultate destul de mulțumitoare pentru el: în părțile Sălajului, Silvania de pe vremuri, cele mai multe comune au fost convertite la unire între anii 1773—1776, vremea care coincide cu timpul vizitațiilor lui Maior⁴⁾.

Lucru evident deci că: între anii 1773—1779 Klain nu a fost la Viena cum cred biografului amintiți, ci a însoțit ca misionar pe episcopul Maior în vizitații canonice.

Din această constatare se poate explica și faptul pentru care nu a scris Klain în acești ani nimic. El fiind vecinic pe drumuri, vecinic ocupat cu predici dogmatice și de literatură altfel multe din cuvântările lui bisericesti, „conții“ cum le numește el, vor fi fost întocmite poate chiar anii aceștia.

Vremea petrecută în Silvania va fi avut pentru Klain însemnătatea ei. Monumentele istorice, urmele vechi romane etc. cari se găsesc pe pământul Sălajului, vor fi întărit în Klain mai mult credința în obârșia noastră romană.

Zălau, Nov. 1925.

L. Ghergariu, director de liceu

³⁾ Cultura Creștină; a. VIII Nr. 9—10 pag. 196.

⁴⁾ Dr. Stoica și I. P. Lazar: Schița monografică a Sălajului, pag. 58.

Organizarea țărănimii

De multe ori s'a spus că împrietărirea plugarilor nu va putea da roadele așteptate, de cât dacă s'ar organiza mai curând munca agricolă. Această organizare însă nu se poate ajunge de cât cu participarea efectivă a păturei țărănești. Iar pătura țărănească, ca masă socială, nu poate participa la această importantă acțiune de cât fiind organizată. E logic.

Grupată în jurul oricărei idei de solidaritate socială, fie ea sindicală, cooperativă, sau mutuală, țărănimea va putea fi folosită de agronomii însărcinați de Ministerul agriculturii în viitoarea organizare a muncii agricole, altfel credem chiar că ar fi și cu neputință ca o viitoare acțiune oficială să aibă succes. Chestiunile economice nu se pot rezolva ca cele administrative prin primărie sau jandarmerie. În viitoarea organizare a muncii, țăranul nu va trebui să fie *silit* la anumite practici agricole, ci *câștigat* în favoarea lor.

Astra, dându-și seama de importanța acestei chestiuni economice și sociale, va sprijini din toate puterile ei, cum a mai sprijinit, orice idee de asociație în țărănime și va ajuta efectiv țărănimea în organizarea ei.

În populația ardeleană și bănățeană este de multă vreme practica reuniunilor. Supt numele de Reuniune de economi de pământ, reuniune de plugari, sau reuniune de agricultori, țărăni s-au organizat de mult pentru promovarea intereselor lor agricole, interese economice, am putea spune profesionale. De fapt aceste reuniuni sunt syndicate profesionale, syndicate agricole.

Prin legea asupra sindicatelor profesionale din 26 Mai 1925 aceste asociații țărănești sunt recunoscute ca persoane morale, bine înțelese după ce se vor fi înscris la tribunal.

Țărănimea a îmbrățișat cu bucurie ideea reuniunilor fiindcă a văzut în folosirea lor un rezultat practic, un folos imediat pentru ea.

Firește, aceste reuniuni, potrivit legii, nu pot face acte de comerț, cu toate aceste dacă ele nu pot face acte de comerț, pot însă organiza cooperative sau mutuale care pot face acte de comerț, și prin această scopul economic este atins,

și interesul țărănimei satisfăcut. Mai mult, până la organizarea cooperativelor, reuniunile de plugari pot face cumpărări în comun în contul membrilor lor de mărfurile de care au nevoie, și pot vinde în comun pe seama acelor membri produsele pe care vor să le desfășoare. Aceste nu sunt acte de comerț, ci acte de comision sau de reprezentanță, îngăduite.

Folosul reuniunilor este multiplu.

Cu ajutorul lor țărănimea cerne interesele ei materiale, și pune interesele generale deasupra intereselor particulare. Devine prin această mai socială și mai aptă de jertfe pentru binele comun.

Noi trebuie să luptăm să facem țărănimea să înțeleagă că ea este un factor economic util societății, că ea îndeplinește o funcție socială, și că la munca ei, nu este numai ea interesată ci țara întreagă. Noi trebuie să convingem țărănimea că la ridicarea ei economică și culturală, la îmbunătățirea tehnicii ei agrare și deci a producției ei, la îmbogățirea ei, nu este interesată numai ea ci și țara întreagă.

Aceste lucruri țărănimea mai bine le înțelege dacă e asociată, dacă a lepădat spiritul ei egoist și individualist. Și reuniunile ajută în chip minunat în acest scop.

Tot astfel, țărănimea căpătând o conștiință economică și socială în reuniune, este mai aptă să primească orice învățătură agrară, orice bun sfat pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și a producției sale. Prin reuniune deci să înlesnească învățământul agricol, în special învățământul prin profesori ambulanti, chemați și remunerați de aceste reuniuni.

Tot prin ajutorul reuniunilor țărănimea își dă seama de folosul pe cari i-l aduce cooperarea și asigurarea mutuală. Dela cumpărarea și vânzarea în comun prin intermediul reuniunii, se trece ușor la cooperativa de aprovizionare, de producție, de vânzare în comun, și la cooperativa de credit, la banca populară. Iar plugarii adunați în comun, nu pot să nu se gândească la lupta contra calamităților întâmplării, deci la asigurarea contra grindenei (ghieței) contra incendiului, sau contra mortalității vitelor.

Țărănimea în asociație capătă și mai mult curaj în întreprindere. În

comun, pe contul reuniunii pot face oare care încercări asupra semințelor, îngrășămintelor sau culturilor ce le-au fost recomandate de stațiunile agronomice. Omul când e cu mai mulți se îndeamnă, și încercă și altfel de cum a învățat din străbuni, și dacă reușește, și trage un folos mai mare, practica nouă să încetățenește și ușor e îmbrățișată de toți. Acei care cunosc țărănimea pot să aducă mărturie că pentru ea prețuește de o mie de ori mai mult un caz reușit de câte o mie de teorii ne aplicate. Țăranul nu învață nimic din prelegeri. Ascultă bucuros, dar nu are încredere și nu te urmează. Cu o singură faptă însă, cu o singură pildă l-ai câștigat.

Reuniunea mai poate pune la dispoziția asociațiilor și mașini și instrumente scumpe. Ceeace nu pot cumpăra individual micii plugari, pot avea în comun și folosi individual membrii unei reuniuni. De pildă o mașină de îmblătit costă enorm, prin reuniuni fie care sat poate avea câte o mașină a sa.

În sfârșit în reuniune întrând în primul rând cei mai luminați și mai înstăriți, aceștia pot ajuta și pe cei slabi în munca lor, și încuraja tinerii cari se deosebesc prin însușirile lor.

În țărănimea noastră ne având un proletariat agricol, care să constituie o problemă prin interesele lui speciale, reuniunile de agricultori, nu ar fi syndicate de salariați, ci syndicate de producători, primind în sânul lor, și pe cei mai mari și pe cei mai mici, fără nici-o tendință socială, politică, sau chiar etnică.

Reuniunile pot fi socotite, și ca instrumente de înfrățire socială, de echilibru, de liniște și de așezare socială. Interesele economice comune nivelează nepotrivirile sociale, politice, și chiar etnice, și fac să se nască frățietate și solidaritate acolo unde mai înainte nu era de cât ură și divergență.

Astra socotește de a sa datorie să sprijine întemeierea de reuniuni de agricultori, și să le ajute supt toate formele organizarea și funcționarea.

În scurtă vreme se va arată cum înțelege Astra să aducă la îndeplinire acest scump scop al ei, și în ce formă va cere sprijinul tuturor pentru răspândirea cât mai largă a reuniunilor pe tot întinsul teritoriului Transilvaniei și Banatului.

Astra are în vedere și coordona-

rea muncii acestor reuniuni și tragerea tuturor consecințelor ce rezultă din această splendidă organizare a muncitorilor de pământ. Ea înțelege că din aceste asociații țărănești va rezulta nu numai foloase economice, dar și foloase culturale

de cel mai mare preț. Astra speră că în scurtă vreme va găsi în aceste reuniuni cel mai prețios tovarăș și cel mai mare ajutor în realizarea la sate, a scopului ei întreg.

N. Ghiulea

Scrisori din Paris

Ancheta morților misterioase — Fascinarea iubirei și a crimei —
tresărirea subconștientului — Prestigiul forței brutale —
Moștenirea omului din caverne

Ca să-și mulțumească cititorii, un mare cotidian de aici *Le Petit Journal*, a întreprins o serie de reportaje asupra mai multor crime dintr'un trecut nu prea îndepărtat, și asupra cărora justiția nu a putut face deplină lumină. Vreau să spun că aceste morți misterioase, au lăsat bănueli în spiritul public. Unele dintre dîsele au fost crime bine caracterizate, altele au fost atribuite unor cauze naturale; în cazul dintăi însă, asasinii n'au fost descoperiți, iar în al doilea caz, împrejurările au fost atât de bizare încât s'a rostit cuvântul de asasinat. Astfel, reporterii lui *Petit Journal* s'au ocupat de moartea Ginettei Lantelme care s'a înecat în Rhin în 1913, și mai încoace, de moartea bizară a lordului Carnarvon, care a dirijat lucrările de desgropare a mumiei faimosului faraon egiptean.

Când am văzut anunțată această serie de reportaje, mi-am spus; „După groaznicul război mondial, Franța ar avea cu totul alte preocupări de cât două, trei crime singulare, al căror interes e istorisit de mult. Înainte de marele conflict lumesc, moartea unei Ginette Lantelme putea suscita miclele pasiuni ale pulicului. Dar astăzi, după moartea violentă a zeci de milioane de soldați! . . .” Și am așteptat cu scepticism anchetele lui *Petit Journal*.

Ele au apărut, și mărturisesc că am fost prins de interesul lor. Eu și sute de mii ca unul. Cu toate acestea, vă azigur că preocupările mele sunt altele și că am obiceiul să nu acord decât un interes limitat, micilor scandale cotidiene. M'am întrebat deci care să fie pricina acestui fel de fascinări pe care o exersează asupra spiritelor celor mai solide, morțile violente și crimele, chiar când victimele sunt personajii de mână a cincea.

Uitați-vă înjurul vostru și observați: scandalurile amoroase și scandalurile mortale prezintă neîndoios un interes în aparență disproporționat importanței lor. Tragediile iubirei, adulterale, răs-pândesc în jurul lor o atracțiune ciudată; tot astfel și crimele mari sau mici. Oamenii cei mari gravi, spiritele

cele mai austere sunt la rândul lor prinse de această bizară atracțiune. Aproape nimeni nu se poate desintereza complet de cazurile erotice sau criminale. Ele ne obsedează surd, ori cât de interesante sau de înalte ar fi preocupările noastre proprii.

Și îmi spun că pricinele acestor influențe sunt în fond foarte profunde. Viețuitoarele de pretutindeni se învâtesc mai întâi de toate în jurul a două poluri: procreațiunea, grație căreia există și moartea, care este generală și fatală. Ori unde am trăi și ori ce am face, amorul și moartea sânt cele mai mari preocupări ale noastre, nu numai conștiente dar și organice, adică dospite în cea mai mică celulă care se compune. De aceea, tot ce privește iubirea nu ne poate lăsa indiferenți, și tot ce privește moartea, ne fascinează. În marea și nepătrunsa ei putere, natura ne impune înainte de orice, instinctul de conservare, care este în fond un imperios ordin de procreațiune, fiindcă ori ce vițuește are ca primă datorie să se perpetueze; în al doilea rând ea plăzmuște în noi, obsesiunea morții, adică a distrugerii finale. În realitate, nu este așa de frivol cum se crede interesul nostru pentru scandaluri și crime; aventurile amoroase ale semenilor noștri ne atrag nu atât printr'un interes nesănătos, cât prin legea firească a naturii care este procreațiunea. Iubirea și moartea, adică nașterea și sfârșitul a tot ce există, iată cele două mari porunci ale vieții. Nimeni nu li se poate sustrage; și ori care ar fi împrejurarea în care joacă una din aceste legi ea ne fascinează fără să vrem. Inconștientul nostru este acela care guvernează conștientul și el ne comandă în mod obscur să acordăm atenție evenimentelor, fie ele cât de neînsemnate în aparență, cari proced din moarte sau din iubire.

După aceste reflexiuni, am judecat altfel interesul pe care l'a exersat asupra-mi reportajile despre morțile misterioase pe care le publică *Petit Journal*. În adâncul nostru, joacă în mod confuz principii adânci ale vieții, pe cari de

multe ori le urmărim fără a le putea lămuri. Ele fac parte din adevărul ocult, dospit în sufletele noastre, pe care-l ascultăm fără să ne dăm seama și în contra căruia ar fi absurd să luptăm. De aceea îmi spun că austeritatea excesivă a unora dintre semenii noștri nu este de cât scurțime de vedere și îngustime de spirit. Aceia a căror viață interioară e mediocră, sunt destinați fanatismului. Și mulți oameni politici cari guvernează mulțimea, ar avea nevoie de puțină generalitate spirituală adică de puterea de meditațiune care e facultatea pe care o are omul de a ceti în sine însuși, cât mai profund posibil.

În altă ordine de idei, dar, prin raționamente analoage, se poate explica și prestigiul pe care-l răspândește simpla forță brutală. În Paris, a avut loc acum câte-va zile un șampionat al puterii fizice, între cei doi atleți francezi: Rigoulot și Cadine. Acești doi herculi sunt de fapt oamenii cei mai puternici din lume. Nici în Statele-Unite, pe pîniera clasică a atleților, nici în Anglia nu există nimeni cari să-i ajungă, în ridicarea greutăților. Cadine ridică dela pământ formidabila greutate de 268 de kile și jumătate, iar Rigoulot 260 de kile. Aceste recorduri interesează foarte mult opinia publică de aci și atletismul de pretutindeni. În această privință s'ar putea reedita refrenul cunoscut: „Forța brutală ar trebui să ne lase indiferenți. Grandoarea omului, trebuie să rezide în duh, iar nu în mușchi. Căci or cât de tare ar fi un om, puterea lui e risibilă față de aceea a gorilei, bunăoară, a leului sau a tigruului“. Reflecție justă în cazul când s'ar exagera meritele forței brutale. De sigur, că Rigoulot, sau Cadine sau boxerul american Dampsey, vor fi complect uitați mai târziu, când numele unor Zola sau Bergson vor străluci de aceeași lumină ca astăzi. Nu este mai puțin adevărat, că puterea musculară își are meritele ei, și că interesul pe care îl excită în noi are pricini îndepărtate și profunde.

Am stat aseară la masă cu atletul Rigoulot. Mă uitam la umerii lui formidabili, la gâtu-i de taur, vedeam mâncile hainei umflându-se la fiecare mișcare pe care o făcea. Vă asigur, că nu e lipsită de oare-care emoțiune reflecția pe care mi-o făceam în fața acestui om. Dintre milioanele de oameni îmi ziceam, cari locuiesc pe glob, din toate țările, din toate statele, sub cerul albastru al sudului ca și sub cerul mohorât și rece al nordului, din regiunile limpezi sau îmbrumate pe cari le locuiesc semenii noștri, omul acesta este cel mai puternic! Ori cât de numeroși ar fi oameni de pe pământ, înalți sau

scunzi, tineri sau bătrâni, nici unul dintre ei nu se poate măsura cu dânsul. Este evident că excepția ne impune ori în care domeniu ar avea loc.

Firește că nu trebuie nimic exagerat. Interesul pe care ni-l inspiră aventurile atletice își are limita lui. Să nu ne mirăm însă că mulțimea e de multori fascinată de forța brutală. Sentimentul acesta este atavic și îndepărtat. El a cutreerat sute de generațiuni, fără să ajungă la noi. Origina lui se poate descoperi în epoca preistorică, pe vremea când strămoșii noștri din caverne nu aveau alt mijloc de a lupta contra fiarelor de tot soiul. Și ei, la rândul lor erau fascinați și se simțeau slabi și mici, față de un uriaș ca Rigoulot sau de un boxer ca Dampsey, acelaș sentiment îl încercau probabil și oamenii din caverne, asistând la svârcolirile prodigioase ale ursului sau ale leului negru din preistorie.

Adevărul este că spiritul sfârșește totdeauna prin a învinge materia, și în ziua când cel dintâi om a isbutit să atace și să asvârle moartea de departe, când întâiul său buzdugan reuși să ucidă la distanță una din bestiile sălbatice, admirația lui față de puterea brutală, scăzu mult. Totuși urmele acestei admirațiuni străvechi, tresar în noi și astăzi. Daceca manifestările forței fizice ne atrage oare cum, și nu ne poate lăsa complect indiferenți.

Adrian Corbul

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

† Baritonul Grigore Teodorescu

S'a stins subit în New-York departe de țara pe care și-o iubia atât, în culmea gloriei artistice, unul dintre întemeietorii Operei naționale din Cluj. G. Teodorescu a făcut parte din grupul strălucit al întâiilor artiști ai scenei noastre muzicale. Acestui grup îi revine meritul de a fi trezit în sufletul unui public atât de lipsit de educație muzicală, un adevărat entuziasm pentru această artă. Era destul ca numele lui G. Teodorescu să figureze pe afiș pentruca sala să nu mai poată cuprinde mulțimea spectatorilor, fără deosebire de naționalitate.

A fost o glorie a artei românești care se zbate în chinurile începutului... Daceca ne îndeplinim o pioasă recunoștință față de el dând publicității scrisoarea de mai jos, trimisă d-lui Popovici-Beyreuth, distinel director al Operei noastre, cu câteva săptămâni înainte de fatala-i moarte. E confesiunea unui artist care vrea să atingă piscurile artei, pe una dintre cele mai mari scene ale lumii și care nu uită însă de „țărișoara-i simplă“, care i-a dat aripile gloriei.

New York, 15 Sept. 1925.

Iubite Maestre,

În haosul înfinit și impunător al New-Yorkului mă strecor — o moleculă invizibilă, singur, necunoscut și mic. Ce să-ți spun: Minunea minunilor, civilizația civilizațiilor; te miști cu viteza cea mai mare distanțe kilometrice, vezi toate genurile de artă cu artiști celebri în cinematografe, cu orhestre de 80 persoane, calitatea I. Nu-ți mai vorbesc de teatrele de operă pe cari le cunoști... Sunt de 10 zile aici și încă nu m'am desmetecit bine; zgomotul imens în aer și sub pământ, circulația dificilă, milioane de automobile, milioane de oameni de toate națiile. Atmosfera greoaie cu miros de cărbune, întreg ambientul ăsta nou mă obosește considerabil. Dar nu mă las: e o luptă pe viață și pe moarte! — Arta se plătește dar totul e să ai angajament. Sunt mii de artiști, 15,000 de violiniști; nu-ți mai vorbesc de alte instrumente. Cântăreții de operă cari vin la Metropolitan sunt angajați din Italia: numai cei noi, cu reputația veche nu se mișcă din New-York, fiindcă câștigă colosal. Sunt și aici mii de alți cântăreți, din toate rasele, veniți să cucerească dolarul dar câți nimeresc un angajament... Întâiu trebuie să fii tare, al doilea să ai repertoriu și apoi să fi evreu, sau să mai ai și o recomandare.

Grigore al D-tale e tare. Am făcut o primă auditiie unui renumit impresar: Bogarozzi. I am plăcut și sunt în mâna lui, adică îmi va procura mijlocul să fiu angajat fie în New-York, fie în Boston, fie în Chicago, etc. Dar el, și odată cu el și eu avem intențiunea să ne prezentăm la Metropolitan; mă prepar de auditiie. Pe ziua de 10 Oct. vine Gatti Cazatta, impresar și director general al Metropolitanului și trebuie să o luăm de sus în jos, așa că îmi aștept norocul. Sunt în vorbă și cu o societate de plăci românești pentru gramofon și o serie de concerte.

Am asistat la Manhattan la operă. E o companie italiană dela teatrul din Boston. Dă 10 reprezentații. Am auzit Trovatore, Otello și Barbiere. Tenorul dramatic, cel mai bun element, e plătit cu 350 dolari (65,000 lei) pe săptămână. Aș putea să cânt aici și eu în Amonasro sau Escamillo, mi-au propus dar nu pot primi. Cauza este Metropolitanul, unde se iau numai artiști buni, dar cari n'au cântat în teatre, așa că eu îmi aștept întâiu norocul de sus.

Și-apoi voi găsi loc dacă nu acolo în alte trupe. În Nov. se deschide Metropolitanul. Sunt fericit că am să aud toate somitățile mondiale, sunt fericit că am văzut atâtea lucruri noi, cari în Europa nu le cunoșcusem. Americanii sunt gigantici în toate. Limba e grea, o rup greu, dar răbdare! Cu italiana și franceza mai mă ajut. Clima e oribilă: cade pârul și pierzi vederea, fapt pentru care ei poartă toți ochelari, și femeile. Unde e Clujul, mic simplu, dar cu aerul grozav și întreaga-mi țărișoară simplă dar plină de aer și apă bună!

Salută pe toți colegi dela operă: Pavel, Apostolescu, Gavrilescu, etc. Vă sărut și cu bine să dea Dumnezeu, al Dv.

Gr. Teodorescu

DR AUREL NEGUȘ
avocat, București Calea Victoriei 190

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Organizarea Astrei medicale și biopolitice

Duminecă 1 Noembrie c. au fost invitați la Cluj membrii activi și corespondenți ai secției medicale a „Astrei“, pentru a lua parte la constituirea comitetului acestei secții și discuta planul activității viitoare. Ședința de constituire s'a ținut în amfiteatrul clinice medicale și s'a deschis la ora 10¹/₂ a. m. de d. Dr. Hațiegan, președintele secției, în prezența unui mare număr de medici din Cluj și din provincie. Se propune și membrii prezenți aprobă ca viitorul comitet de sub președinția d-lui prof. Hațiegan să fie compus din următorii membri: vicepreședinte: prof. Dr. Iuliu Moldovan; secretar: Dr. Aurel Voina; secretar ajutor: Dr. L. Daniello; cassier: Dr. Marius Hângănuțiu. Reprezentant al secției în comitetul central al „Astrei“ a fost desemnat d. Dr. Gh. Preda, vicepreședintele „Astrei“. Adunarea aprobă ca numărul membrilor activi să se ridice la 15 și în acelaș timp să se amplifice și cadrele membrilor corespondenți. Se dă cuvântul d-lui Dr. Preda, fost președinte al secției medicale. Dsa arată activitatea desfășurată până acum de secția medicală funcționând la Sibiu și având ca scop principal propagandă la țară. S'a văzut însă că această secție numai atunci va putea desvolta o activitate cât mai rodnică, dacă își va muta centrul de gravitate la Cluj, întrucât Clujul, prin situația sa culturală, datorită forțelor intelectuale concentrate aici, va putea da un avânt puternic inițiativelor luate la Sibiu. După aceea d. președinte expune planul de acțiune conceput de comitetul actual. În rezumat „Astra medicală“ are un scop igienic, care se va urmări prin pregătirea maselor populare și a intelectualiilor în materie de igienă și un scop biopolitic prin care se țintește asigurarea unui capital uman național în condiții cât mai bune în prezent și viitor. Se evidențiază nevoia imperioasă de a avea două subsecții, ocupându-se fiecare cu chestiuni din resortul său:

- 1) subsecția medicală științifică și
- 2) subsecția eugenică și biopolitică.

Dl prof. Moldovan scoate în evidență rostul „Astrei medicale și biopolitice“ și insistă asupra faptului că activitatea acestei secții nu atinge întru nimic activitatea „Asociației generale a medicilor“, aceasta din urmă având o menire deosebită de a Astrei medicale, întrucât cadrul ei de acțiune privește mai ales chestiunile pur profesionale. Roadele muncii secției care se formează se vor revărsa direct asupra poporului, pentru ridicarea nivelului salubrității

publice prezente și viitoare. Dl prof. Ghibu, ca reprezentant al secției pedagogice, dă o serie de lămuriri asupra istoricului secțiilor științifice și a menirii lor, care se lămurește din ce în ce mai clar. Își exprimă dorința de a vedea o cât mai strânsă legătură între regulamentul secțiilor și programul secției medicale. Preconizează redactarea unor anuare din care să se oglindească activitatea diferitelor secții ale „Astrei“. Propunerile următoare făcute de doctorii Cornea, Ilea, Nicoară, Hâncu, Liviu Pop, Goia dau loc la discuții cari privesc mai mult chestiunile de detaliu cari urmează să se discute în comitetul și în ședințele viitoare, cari vor avea loc în a doua Duminecă din fiecare lună la ora 11 a. m. la clinica medicală sau la Institutul la igienă și igienă socială din Cluj.

Congresul de obstetrică, ginecologie și urologie

La București s'a ținut primul congres de obstetrică, ginecologie și urologie. Personalitățile științifice marcante cari au luat parte și atmosfera solemnă în care s'a desfășurat desbaterile sunt o garanție valoroasă de aportul științific prețios pe care îl aduce medicina românească pe ogorul științei universale. Principalele chestiuni din ordinea de zi au privit mai ales problema cancerului, asupra căreia se insistă cu drept cuvânt la orice ocazie și care are strânsă legătură cu specialitatea de ginecologie și obstetrică, întrucât atinge așa de des secul femeiesc și dela acest sex mai ales uterul în care se plămădesc generațiile de mâine ale neamului. În ziua a doua desbaterile congresului în trei secțiuni. În cadrele secției ginecologie d. prof. Dr. Nicolau a făcut o expunere asupra sifilisului ca factor de sterilitate și depopulație, chestiune asupra căreia credem necesar să mai revenim cu amănunte.

Dispensare pentru școlari

Săptămână din urmă ne-a adus o veste bună. Nu de mult (vezi nr. 41 din „Societatea de mâine“) comentând starea înfloritoare a instituțiilor sanitare din statul vecin, Iugoslavia, scoteam în evidență atenția care se dă acolo sănătății copiilor de școală. La Belgrad există 3 clinici școlare, cari supraveghează 20,000 de elevi, supuși vizitei medicale în mod periodic, clasă cu clasă. Acum aflăm că și la noi în țară, deocamdată în București, ministerul instrucțiunii a aprobat înființarea unui dispensar școlar de consultații medicale. Iată un început frumos ale cărei roade le așteptăm... *Dr Aurel Voina*

Dispărut.

Comedie în 3 acte de Bisson și Sylvo

Pe Bisson Clujenii îl cunosc din stagiunea trecută. Farsa sa *Năzdrăvăniile Divorțului* a plăcut mult unei anumite categorii din publicul nostru. Pentru această categorie, destul de numeroasă încă, a fost luat în repertoriu și *Dispărut-ul*. De astă dată însă, trebuie să o recunoaștem, că nuanța mai decentă a situațiilor comice a provocat răș general în sală. În *Năzdrăvăniile Divorțului* nota eră prea forțată: de multeori îți părea scena o aronă de circ, cu bieții actri cari în serile trecute stoașeră admirația în roluri de tragedii, transformați în adevărați clowni. Îndeosebi actele II și III ale premierei acesteia au răscolit veselie multă; sunt actele în cari autorii „erau acasă“ în situații întortochiate cu proporții de bufonerie. Actul I abundent în spirite banale, a disperat pe mulți spectatori.

A fost mult comic în această farsă. Însă este comic și comic. chiar și atunci când e vorba de cel de situație... Este comic ale căruia unde îți rămân în suflet și după reprezentaje; ai simțit în dosul piesei mâna binecuvântată a unui artist adevărat, care crează viață și jucându-se. Gândiți-vă la comediele lui Shakespeare! *Dispărut* n'a făcut parte din categoria acestuia. A fost comedia unor excelenți mănuitori ai itelor teatrale, cari te smulg câteva oare din nimicurile plicticoase ale vieții de toate zilele — și atât!...

Interpretarea a fost destul de reușită. Dl Vasilescu a făcut sforțări onorabile. Biețul d Neamțu-Ottonel care, după creația cu uriașe proporții psihologice din „Frații Karamazov“ a trebuit să se coboare la așa o banalitate merită compătămire. Cât de puțin știe aprecia publicul nostru munca actorilor de talia dsale.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Ramuri, Nr. 9 Revistei craiovene de veche tradiție i-a lipsit în ultimii ani croniciarul, care să însemneze pe răboj, ca niște semne ale vremii, manifestările periodice ale vieții literare, proiectând asupra lor lumina punctului de vedere care călăuzește întreaga producție a revistei. Cronică este un post de observație, veșnic treaz și cu largă perspectivă, de care nu se poate lipsi nici o revistă, și cu atât mai puțin o revistă literară, decât cu riscul de a-și pierde o bună parte din cetitori. Golul acesta, simțit la „Ramuri“, l-a umplut cu acest număr d. D. Tomescu, un vechiu stâlp al revistei, întors acasă după o lipsă de câțiva ani, în care timp și-a cheltuit energia pentru luminarea „opinie publice“, conducând un ziar aici în Cluj. Va fi simțit o ușurare, când a scăpat din cătușele stingheritoare ale unui ziar politic de partid și s'a întors la vechile-i preocupări literare. În calitatea de cronicar și critic literar, d-sa reia un fir început de mult, propunându-și o informație cât mai completă asupra înfășurii contemporeane a scrisului românesc și mai apoi un „examen critic“ al producției literare.

Noi l-am sfătuit să reia și un alt fir interupt. D. Tomescu ne-a dat câteva — puține — din cele mai bune traduceri din literatura italiană, de care până astăzi încă prea puțin s'au apropiat. În atmosfera mai liniștită a unei reviste, așteptăm să continue și aceste traduceri.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALĂ

1907

În istoria României moderne anul 1907 cu aureola lui sângeroasă, este o piatră de hotar. Cine va cerceta amănunțit însemnătatea răscoalei populare, va vedea că deși înăbușită în sânge, a dat roade fecunde pentru binele țării și a țărănilor. 1907 a fost deschiderea bruscă a unei supape de siguranță pentru motorul social al statului român. El a deschis ochii multora asupra unor fenomene cari ignorate și mai departe, ar fi dus țara pe căile apucate de Rusia. Revolta din 1907 ne-a făcut să vedem ce trebuie să facem, ca peste câțiva ani să nu cădem în brațele unei revoluții.

Țăranii cari în acel an memorabil au luptat dârz, ucigând și incendind, erau în răzvrătirea lor, luptători pentru liniștea de mai târziu. Ei au făcut să se precipiteze uriașa reformă a împărțirii proprietăților, anunțată de clar văzătorul Rege Ferdinand în transeele apărute cu tenacitate de țărani, după trecerea alor zece ani dela răzmiriță.

Astăzi, după alți opt ani, reforma aceasta e aproape înfăptuită chiar și în amănunțimile ei, pretutindeni, marcând în viața agrară a României o etapă la cari revoltații din 1907 nu se gândeau nici în cele mai îndrăznețe visuri ale lor.

Chiar pentru aceasta o știre de ziar, care a adus aminte publicului că revoltații din 1907 zac și astăzi în întunecul umed al ocnelor, ne-a mâhnit adânc. Ceiace cereau ei în 1907 dacă atunci a fost păcat, rebeliune, astăzi este ... lege. De aceia la această ultimă dată trebuau scoși din ocnă și împărțiți și ei în dreptatea dată tuturor prin reforma agrară.

Dacă nu s'a făcut atunci, să se facă cel puțin acum. Clemența regală care va dăruia libertate cu ocazia zilei de bucurie în care Regele a împlinit 60 de ani de viață, să nu-și uite de acești nenorociți ocași. Ei merită libertatea, căci cu prețul libertății lor au dat alarma în fața unui pericol ce se apropia cu pași repezi...

HORIA TRANDAFIR

În patriarhia noastră. Cititorii ziarelor au luat cunoștință despre solemnitatea investirei Patriarhului Miron. Revista noastră în articole anterioare a arătat însemnătatea ridicărei bisericei noastre la acest rang, așa că de data aceasta nu revenim. Ne mărginim a face câteva observări în legătură cu această solemnitate. Astfel, ni s'a părut semnificativă absența tuturor patriarhilor streini anunțați între cei ce vor participa la investirea patriarhului român.

Cauzele cari i-a determinat la această

absență solidară, care nu poate fi o simplă coincidență, rămân să fie cunoscute mai târziu, deocamdată nu avem nici o indicație asupra lor. În schimb, a făcut bună impresie prezența mitropolitului din scaunul Chievului, ilustrat pe vremuri de Petre Movilă, realizându-se astfel întâiul contact de după război între ortodoxia rusă și română. — Gândind asupra importanței actului investirei, ne-am pus și întrebarea: de ce nu a cooperat la această înaltă sărbătoare și mitropolitul gr. cat.? Ne amintim cum în 1920 faptul că la slujba de sfîntire a Universității românești din Cluj, au apărut alături, în odăjdii, mitropoliții ambelor confesiuni românești, a constituit un moment înălțător, care s'ar fi putut repeta acum, spre binele țării, căreia îi lipsește o mai bine încheiată unitate sufletească. Căci dacă la Iași cu ocazia investirei episcopului catolic Robu, au participat activ episcopi gr. cat. al Lugojului și cel al Orazii, am fi dorit aceiași participare activă și la investirea din București. Blajul fost-a invitat?

*

Revistele din Basarabia. Nu numai presa românească din Ardeal, ci și cea din Basarabia trece printr'o criză acută. Provinciei de peste Prut i-a lipsit cu deosebire o revistă de familie românească. „Moldova dela Nistru” care s'a născut curând după unire, a dispărut în 1922. Pe cât de regretată a fost dispariția pe atât de bucurăși suntem când putem să-i înregistrăm reparația, grație unor oameni cu bani. Avem toată considerația pentru cei ce o sprijinesc, făcându-i posibilă existența, însă am dori ca acest sprijin să fie mai desinteresat, în care caz multe clișee, trădând lipsă de modestie, nu ar avea loc în corpul revistei. Numărul cel primim la redacție conține un simțit articol al d-lui Iorgu Tudor, din a cărui încheiere cităm câte-va adevăruri basarabene. „N'avem nici un organ scris pe înțelesul localnicilor, care să verse lumină, un organ durabil... Cuvântul Moldovenesc, Renașterea Moldovei, Școala Basarabiei, Poetul, Soarele și multe altele nu erau decât niște luminie vremelnice: se nașteau, lumineau o clipă și muriau în noaptea rece a nepăsării generale, Ziarele politice nu fac altceva decât varsă în sufletul blând moldovenesc vecinul păgubitor al vrăjbei neîncrederei și desbinării.

*

Dispariția unei reviste. Revista „Mișcarea literară” din București, și-a încetat apariția A fost întemeiată de d. Liviu Rebreanu și a avut ca scop urmărirea cu atenție a inișierii literare românești. „Mișcarea literară” dispăre după aproape un an de apariție, spre regretul nostru, cari cu ocazia primului număr al ei am arătat că umple un gol simțit în publicistica românească.

*

Un ziarist belgian la Cluj. — D. Rorgero de Chateaux profesor din Bruxelles și redactor la ziarul „Nation Belge”, în cursul unei călătorii de studii ce o face în Europa, ne-a vizitat și orașul nostru. Ziariștii minoritari i-au cerut declarații asupra problemei minorităților. D. Chateaux, bazat pe vizitele la fața locului a declarat că dintre minoritățile Europei de mijloc, cea mai bună situație o au minoritarii noștri.

Centenarul Academiei Maghiare. — La Dudapesta în ultima săptămână au avut loc mari serbări culturale, comemorându-se împlinirea unui veac dela înființarea Academiei Maghiare. La această solemnitate au asistat delegați ai academiilor streine precum și reprezentanții altor instituții culturale. De remarcat este nota politică a acestori serbări. Anume oratorii unguri nu s'au mărginit numai la reliefașul importanței culturale a acestei instituții, ci în mod mai mult sau mai puțin abil au pus și chestiunea pretensei nedreptăți a Ungariei prin tratatele de pace cari au constițit drepturile fostelor naționalități ale Unguriei dinainte de 1918.

*

Problema originii omului. — Chestiunea dacă omul este un descendent al maimuței, continuă să fie cercetată cu pasiune. O știre din Rusia sovietică ne spune că profesorul Ianow va porni o expediție în Gugana, pentru a experimenta posibilitatea încrucișării omului și a maimuței. Expediția e sprijinită și de institutul Pasteur din Paris, cu o subvenție de 10000 dollari. Experimentatorul va încrucișa întâu cimpanzi și urangutani cu gorile, iar tipul astfel dobândit îl va încrucișa cu oameni din cel mai inferior trib al Africei. Incerca- ea aceasta oricât de curioasă ar fi, e privită cu interes de cercurile științifice rusești.

*

Alegerile din Cehoslovacia. Campania electorală în republica vecină decurge cu febrilitate. Caracteristica lor este marea număr de partide cari intră în luptă. Au depus liste partidele următoare: național-socialist; național cehoslovac; Hlinka socialist democrat german; democrat cehoslovac; comunist; agrar; partidul industriașilor (cu cari au intrat în cartel în Slovacia partidele naționale ale ungarilor și nemților); partidul comercianților și industriașilor, p. socialist, p. țărănesc; p. muncii; p. evreesc; p. economic evreesc; p. poporului și partidul social-democrat.

*

Ecouri. — Pe zi ce merge sunt tot mai mulți acei cari înțeleg străduința noastră de a oferi publicului un ecou al preocupărilor social-economice, cari frământă viața statului nostru, servind cu îndrumări folositoare oricărui cetățean conștient de rolul său într'o organizație de stat democratică, cum trebuie să fie și a noastră. Revista „Pagini agrare și sociale”, în nrul 19, după ce analizează pe larg unul din numerle revistei noastre, încheie astfel: S. d. m. este „o revistă occidentală care nu trebuie să lipsească de pe masa oricărui cărturar, care are ambiția de a fi la curent cu mișcarea economico-socială actuală”.

Bibliografie

Anuarul șc. sup. de comerț pt. băeți din Lipova, pe anul școlar 1924—35, redactat de Aurel I. Lepădatu, director.

A Ciortea și T. L. Blaga: Fizică experimentală, Acustica și Optica, ediția II Prețul Lei 60.

Dr. Alex. Niculescu, episcopul Lugojului. Natura (Bibl. pentru clasa cultă, No. 3) Lugoj. Prețul Lei 20.

V. Demetrius: Nuvele Alese (Biblioteca Semănătorul” No. 90—92). Prețul Lei 15.

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ - FINANCIARĂ

Colaborarea științifică. Avem și un „consiliu științific superior” la Ministerul Industriei și comerțului, prezidat de Dl inginer inspector general Elie Radu. Dintr-o comunicare dată presei despre ultima ședință, aflăm că el se ocupă acum cu studiarea colaborării științifice dintre Ministerul de industrie și comerț și Ministerul de război.

Încă un consiliu! La acel Minister al industriei și comerțului se adăpostesc tot felul de „consilii”, și științifice și neștiințifice și economice și neeconomice și superioare și inferioare, sunt consilii care constituiesc paralele cu Ministerul de industrie și comerț oficial un Minister „particular” care nu se îngrijește de interesele economice generale, ci de anumite interese economice particulare.

Aceste, consilii, care costă enorm pe Stat, nu au alt rost de cât să paralizeze acțiunea obiectivă, legală și cinstită a funcționarilor Statului, care fiind inamovibili și stabili ar putea uneori să stea împotriva intereselor de partid.

Colaborarea științifică! Cine știe ce va fi închizând ea! Numai după ce va pleca acest guvern și oamenii cinstiți, cu răbdare și convingere vor căuta pe urmele guvernului de astăzi, se vor ști toate dedesubturile multiplelor afaceri de astăzi! Colaborare științifică! Nu rădem fiindcă noi știm ce înseamnă aceasta. Ne mirăm, fiindcă guvernul care refuză să organizeze serviciul statistic, care refuză câteva milioane pentru un recensământ al României mari, și nu prețuiește supt nici o formă a valorii Statistice, nu este în stare să înțeleagă ce e colaborarea științifică, și nu i se cade să vorbească despre ea. Ar trebui să se înțeleagă că este necesară oarecare bună cuviință în toate.

Modificări în taxele vamale. În comisiunea superioară vamală — decând Directorii din ministere sunt generali toate comisiunile sunt superioare! — Portugalia, Mexic și România sunt o trinitate desăvârșită. Și aici ne vine în minte o întrebare: Privit-a cineva fără să dea din cap uniforma unui inspector de poliție sau a unui polițai? Și un general din armată ar prefinde că este prea mult aur pe el dacă i s-ar da să poarte asemenea uniformă. — În comisia superioară vamală, zicem, s-au redus taxele de export la unt, ciment, ipsos, praf de coacăș, ultra-marin, ciuperci uscate, pomi fructiferi, neghină, măzărliche, (la aceste două din urmă taxele au fost reduse chiar la jumătate), drojdia de salmiac, pălării de orce fel și altele, s'au menținut taxele la cereale, rapiță, lemn, brânzeturi, au fost sporite la alamă și păr de porc sau de cal. Sămânța de floarea soarelui a căzut în divergență.

După cum se vede aceiași politică: se reduc taxele de export la ceace nu se cere, fiindcă nu ni se cere nici marfa, se mențin taxele de export la ceace am putea exporta. Și comisiunea e mulțumită că „a lucrat”.

Agitația fabricanților de spirt. De câțva timp se țin lanț adunările și consfăturile fabricanților de spirt sadea, de licheururi, sau de esențe. Se constituie sindicate, se fac memorii, se câștigă oameni politici. În ultima adunare a fabricanților de băuturi aromatate, a fost și o

mică gustare. Au luat parte și anumiți oameni politici. Înțelegem ce căutau acolo D-l Jean Th. Florescu, fostul Ministru al justiției, și Dl Niculescu-Rietz exponentul negustorimei de astăzi. Nu înțelegem ce căutau acolo Dl D. R. Ioanijescu fruntaș al partidului național, și Dl Gr. Trancu-lași partidul al partidului averescan. Acestor domni le stă bine la adunarea funcționarilor publici, la congresul funcționarilor comerciali, la adunările chirișilor după cum l-am văzut, dar nu între fabricanți de otrăvuri.

Bunurile provenite de la State inamice. Valoarea bunurilor cedate Statului român în teritoriile foste ale Austro-Ungariei sunt trecute în creditul fostei monarhii. În regularea socotelor între ea și noi. Comisia Reparațiilor dela Paris a fixat ca normă că această valoare se stabilește după ce se deduc din valoarea acelor proprietăți publice, o sumă proporțională cu raportul în numerar, terenuri, sau în materiale cu care provinciile, comunele sau alte autorități locale autonome au contribuit la acele proprietăți, se deduc apoi sarcinile care le gravează, precum și orice alte cheltuieli făcute pentru acel bun de către Austria sau Ungaria, din vreau împrumut de Stat neglijat.

Fără plată sunt transferate României școlile și spitalele foste în proprietatea Monarhiei Austro-Ungare.

Experții români cercetează acum ce deduceri trebuie să se facă pentru bunurile cedate Statului nostru.

Comerțul și repausul duminical. După o luptă grea funcționarii comerciali au reușit de bine de rău să obțină o lege a repausului duminical. Ministerul Muncii prin fel de fel de interpretări a redus, ceace dăduse muncitorilor, la minim. Dar comercianții nu sunt mulțumiți, fel de fel de memorii, fel de fel de intervenții pentru a spori măcar cu o oră, timpul zilei de muncă dacă nu pot să scape cu desăvârșire de această lege.

Un comerciant din Capitală socotește că acolo în urma acestei legi se pierde 2 milioane 281 mii 284 zile lucrătoare pe an, și lasă numai să se înțeleagă cât se pierde în toată țara.

Dar nu se întreabă nimeni: la ce muncă? Cu ce s-ar spori economia țării, dacă băieții de prăvălie ar fi ținut să mai stea în prăvălie încă 2-3 ore în plus pe zi, să mănânce la ameză o coajă de pâine după teighea, când prăvăliile sunt pustii, nu cumpără nimeni nimic, fiindcă nu sunt bani, moratoriile și falimentele se înmulțesc, listele de polițe protestate iau proporții mari?

Nu sunt bani, nu cumpără nimeni, zădarnic se plâng comercianții de funcționarii comerciali, cari pot mânca acasă la amiază cu familia lor o supă caldă și seara ajung mai devreme acasă.

Dacă acele 281-284 zile ar fi în industrie, am mai sta pe gânduri dar și acolo chestiunea socială primează celei economice.

Curățenia Bucureștilor. Dl Dr. Costinescu întors din Paris unde a fost la congresul orașelor și după vizitarea mai multor centre europene, declară că Bucureștii e cel mai curat oraș din lume. Auzisem noi că patriotismul e orb, dar

în așa hal nu ni l-am putut închipui. Străzi peticite, pline de noroi, moluz, și alte murdării; locuri virane și „piețe” depozite de gunoaie și animale moarte; colțuri de străzi și pisoare infecte; precutindene mirosuri pesiliențiale; vara praf de nu poți respira, toamna noroi de te îneci, iarna zăpezi pe trotuare de nu poți umbla; sloiuri de ghiață cad de pe margini de casă; nimeni nu-ți mătură trotuarul dimineața, toți îți scutură murdăriile de la etaj în cap; closetele localurilor publice și instituțiilor sunt de-o infecție fără nume: Dâmbovița o apă cafenie puturoasă și Bucureștiul e cel mai curat oraș din lume! Dl Dr. Costinescu ori e un mare mucalit, ori mare național-liberal.

Sporuri de taxe pe căile ferate. Dela 1 Ianuarie 1926 taxele de călătorie vor fi din nou sporite cu 100% sau cu 50%, nu se știe încă. De data aceasta vor fi întrecute și prețurile în aur dinainte de război. Reducerile de călătorie pentru funcționari și familiile lor, vor fi reduse. Funcționarii nu vor avea decât dreptul la patru călătorii pe an. Se vorbește — ceace nu credem — că vor fi reduse și oarecare bilete gratuite.

Mari minuni face autonomia căilor ferate: Se vede că a încăput această instituție pe mâini bune. Numai în dorința de a apuca prea mult să nu prindă rău!

Iar bilete de indentitate. De când cu Ausweissele de pe timpul ocupației nemțești la București, guvernul ne-a zăpăcit cu atâtea bilete de indentitate câte ni se cere. Biletele liberate până acum de birourile de populație iar vor fi schimbate la 15 Noembrie. De data aceasta legitimație în regulă cu toate datele și fotografie.

Se zice că ar fi introduse pentru controlul străinilor periculoși. Dar nu e adevărat. Aceștia sunt mai în regulă cu actele ca toată lumea, și vor fi cei întâi care vor obține cărți de legitimație.

Cauzele sunt altele.

Întâi este dorința de uniformitate a D-lui Birocratescu;

Al doilea este soarta contribuabilului român, care trebuie să sufere toate mizeriile de pe lume;

Al treilea este mica afacere a unui editor, care a confecționat câteva milioane din aceste carnete „executate după un model tip”.

O măsură umană. Înainte vreme, și ni se pare că pentru văduve și orfane și astăzi, trecea multă vreme din momentul pensionării până la regularea definitivă la pensie. În acel timp, de multe ori de aproape un an, pensionarii nu căpătau nici salarii și nici pensie, și să desechilibrau economicște pentru todeauna. Acum s-a luat o bună măsură. Dela 1 Octombrie, data scoaterii la pensie, și până la regularea definitivă la pensie, pensionarii vor primi supt formă de diurnă leafa întreagă avută până atunci. Dureros este însă că diferența dela această leafă, care fără discuție va fi mai mare, la pensie încasată în plus se va reține din pensie treptat.

E fără niciun rost și e și nedrept.

Intreprinderile Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:

Cluj, Calea Regele Ferdinand No. 36.

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara Trotuș,
Leșnic halta Veșel, Cloșani.

Adresa telegrafică: „FORESTIERA” Telefon 11—50
Desfacerea mărfurilor se face prin Reprezent. Generală
„COMERȚUL LEMNULUI” S. A.
Cluj, Regele Ferdinand No. 38.

Adresa telegr: „COLE” — Telefon 11—50

ARONSON

Mare casă de expediție și
transport, cu legăturile cele
mai sigure în țară și streinătate

Firmă veche de perfectă încredere

BRAȘOV, Piața Libertății

(casa veche a Sfatului orășenesc)

Articole de modă pentru bărbați, mărunțișuri, ciorapi,
porțelan și sticlărie, cărucioare pentru copii și jucării,
se pot afla în asortimentul cel mai mare și mai ieftin
în Magazinul nostru.

GRATIS

puteți avea **3500 Lei**, dacă veți cumpăra orice la

Magazin „Parisien” S. A.

Cluj, Calea Regele Ferdinand Nr. 12

deoarece Direcțiunea Magazinului Parisien S. A. a decis, ca să
restitue cumpărătorilor săi o
anumită cotă din venitul firmei
și anume, în ziua de 25 a fie-
cărei luni

va trage la sorți în prezența no-
tarului public 3 obiecte de valoare

puse la vedere publică în vit-
rina firmei și obiectul, ori con-
travaloarea acestuia, îl predă
câștigătorului norocos. :::::

Bilete de loterie se vor da gratuit în magazinul nostru
fiecărui cumpărător.

ASTRA

Prima Fabrică Română de Vagoane și Motoare S. A.

Direcțiunea Generală:

BUCUREȘTI, STRADA LASCAR CATARGIU NO. 11.

Adresa telegrafică: Vagonastra.

Scrisori: Căsuța poștală 136.

Direcțiunea fabricelor: Arad

Oricefel de vagoane de persoane, de marfă și de lux. Vagoane Cisterne pentru
spirt, petrol și benzină. Vehicule industriale, forestiere și agricole. Construcțiuni de
fer, stâlpi nituiți. Piese de mașini forjate. Zdrobitoare de cânepă. Poduri. Piese turnate
de fer și de bronz. Cazane cu înaltă tensiune sistem Gefia, Kornwall, Tischbein,
Dürr-Mödling etc. Rezervoare pentru apă, spirt, petrol și benzină de orice formă și
mărime. Piese de rezervă pentru vagoane. — Oferte și deviza, la cerere. —

Adresa

D. G. Bogdan Duică
prof. univ.

Ex. de onoare

265
Cluj
Str. Minervii 7

„LEBEDA“ S. A.
IN CLUJ, STR. IAȘILOR Nr. 14.

Prima fabrică română de
PLAPOME, saltele, vestminte de pat,
vată și pentru prelucrare de pene aran-
jată cu curent electric.

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

CLUJ, CAL. REG. FERDINAND 11.

**Mare depozit de lămpi
și material electric!**

VÂNZARE EN-GROS ȘI EN-DETAIL

Magazin de încălțăminte

PETRE S. BACIU

București, Strada Academiei No. 16.

Se găsesc gata și comănde
se efectuează prompt.

IMEN & HERBERT

CLUJ

Calea Regele Ferdinand No. 13.

Depozitul fabricii proprii!

Stofă de reverenți pentru pr

Stofă de lână pt. costum bărb. à 1 m	L 350
Stofă de lână p. cal. cost. bărb. à 1 m	L 380
Stofă de pardesiu bărbătesc à m	L 690
Cover fugător . . . . . à 1 m	L 48

S'a început sezonul de toamnă și durează cât ține stocul!

Citiți și abonați revista săptămânală:

Societatea de Mâine

cea mai mare publicație social-economică a României, cu un bogat și variat cuprins

„Societatea de mâine“ dă lămurire teoretică problemelor sociale, economice și culturale.
Întreprinde cele mai vaste anchete publiciste în domeniile: agrar, economic, biopolitic și cultural.
Este organul democrației radicale susținând cauzele celor necăjiți.

Publică cele mai controlate informațiuni, căci fără cunoaș-
terea exactă a realităților nu se poate consolida nimic.

Are colaborarea celor mai talentați scriitori și ziariști.

Timp de doi ani „Societatea de mâine“ a reușit să-și câștige cele mai întinse simpatii în
lumea cititorilor serioși din toată țara!

„Societatea de mâine“ este agentul cel mai energic și vioiu al idealurilor de progres social.

Este tribuna înaltă de dreptate și libertate a ideilor.

Abonament anual	instituții:	Lei 1000
	prof. libere	” 600
	funcționari	” 500

Un exemplar lei 12

Redacția și administrația: Cluj,
Piața Unirii 8 și Calea Victoriei 51.